

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Сутність, склад та основні вимоги до визнання доходів діяльності підприємств	6
1.2. Сутність, класифікація та оцінка витрат підприємств	15
1.3. Загальна організаційно-економічна характеристика ТОВ «Веселка-Феніче»	22
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	28
2.1. Основи організації фінансового обліку доходів та витрат	28
2.2. Синтетичний та аналітичний облік витрат і доходів діяльності підприємства	36
2.3. Облік та особливості визначення фінансових результатів	40
Висновки до розділу 2	42
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА АУДИТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	44
3.1. Організація та методика управлінського обліку витрат та доходів підприємства	44
3.2. Організація проведення внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності підприємства	49
3.3. Оцінка фінансових результатів діяльності ТОВ «Веселка-Феніче»	54
Висновки до розділу 3	59
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	60
4.1. Організація системи охорони праці в ТОВ «Веселка-Феніче»	60
4.2. Забезпечення захисту персоналу суб'єктів господарювання та населення від впливу іонізуючих випромінювань	63
Висновки до розділу 4	68
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	77

АНОТАЦІЯ

Панчишин Д.В. Фінансовий та управлінський облік витрат і доходів діяльності підприємств (на прикладі ТОВ «Веселка – Феніче») – Кваліфікаційна магістерська робота. Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль, 2021 р.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню організації і методиці фінансового та управлінського обліку витрат і доходів діяльності підприємств та надання рекомендацій щодо їх удосконалення. В роботі розглянуто особливості організації системи бухгалтерського обліку та аудиту результатів діяльності підприємства.

Досліджено економічну сутність понять «дохід» та «витрати», проаналізовано їх визначення, здійснено систематизацію дефініцій. Удосконалено класифікацію доходів та витрат. Вивчено та узагальнено нормативно-правові підходи до обліку доходів і витрат. Систематизовано методичні основи обліку доходів діяльності підприємства, синтетичний та аналітичний облік витрат підприємства, обґрунтовано пропозиції з їх удосконалення, досліджено відображення інформації про доходи та витрати у фінансовій звітності. Розкрито організаційні та методичні підходи до аналізу та аудиту доходів і витрат. Проаналізовано доходи, витрати та фінансові результати, оцінено рентабельність діяльності підприємства.

Ключові слова: доходи, витрати, облік, аналіз, аудит, прибуток, операційна діяльність, фінансові результати, звітність.

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах розвитку економіки України та розбудови ринкових відносин на шляху до євроінтеграції нашої країни особливо важливим є впровадження ефективних систем отримання та аналізу інформації про витрати і доходи діяльності підприємств та використовувати нові підходи до формування собівартості продукції та визначення фінансових результатів. При цьому застосування методів аналізу в системі управління витратами і доходами підприємства, та прийняття на їх основі ефективних рішень дозволить забезпечити конкурентоспроможність підприємства у будь-якій ситуації. Враховуючи, трансформаційні процеси в економіці країни, підприємства здійснюють свою діяльність в складних умовах впливу змін зовнішнього середовища та постійних змін нормативно-правового характеру. У таких умовах для забезпечення ефективної діяльності й підвищення прибутковості підприємства необхідно постійно удосконалювати систему управління підприємством, зокрема, операційною діяльністю, що відповідає за формування доходу підприємства. При цьому, ефективність системи управління визначається ефективністю обліково-аналітичного забезпечення, впровадженням елементів фінансового та управлінського обліку витрат та доходів діяльності підприємств.

Актуальність даної теми кваліфікаційної роботи полягає у недостатній розробленості питань методичного та аналітичного забезпечення процесу аналізу витрат та доходів діяльності підприємства, а також неоднозначності трактувань та різноманітності в існуючих нормативно-правових актах.

Актуальність обраної теми підтверджується великою кількістю наукових праць, присвячених окремим питанням методології бухгалтерського, управлінського та фінансового обліку витрат і доходів діяльності підприємств. Окремі аспекти даної проблеми відображено у працях відомих вітчизняних науковців, зокрема: Бутинця Ф. Ф., Голова С.Ф., К. В. Безверхий, Дерія В. А., Задорожного З. В., Крупки Я. Д., Сопка В. В, Ткаченка Н. М. та ін. Проте

залишаються не вирішеними ряд проблем з урахування особливостей трансформаційного етапу ведення обліку витрат і доходів діяльності підприємств, що пов'язано з їх відображенням у бухгалтерському та фінансовому обліку та аналізом і їх оцінкою.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування організаційних і методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу обліку, аналізу та аудиту витрат та доходів діяльності підприємств та їх вплив на визначення фінансових результатів.

Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи необхідно забезпечити вирішення наступних завдань:

- узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності економічних категорій «витрати» та «доходи», а також особливостей їх ідентифікації у системі обліку підприємства;
- проаналізувати існуючі класифікації витрат та доходів діяльності підприємств;
- розглянути організаційні та методичні положення з обліку витрат і доходів у процесі діяльності підприємств та визначити основні недоліки облікового відображення досліджуваних сутностей;
- розробити пропозиції щодо напрямів удосконалення обліку витрат і доходів діяльності на досліджуваному підприємстві;
- проаналізувати методичні аспекти та розробити практичні рекомендації щодо здійснення аналізу та аудиту витрат і доходів діяльності ТОВ «Веселка – Феніче»;
- обґрунтувати потребу у використанні та удосконаленні аналітичних методів проведення аудиту витрат і доходів діяльності підприємства в системі управлінського обліку.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є діюча система організації і методики обліку, аналізу та аудиту в ТОВ «Веселка – Феніче».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів організації обліку та аудиту витрат і доходів від операційної діяльності та їх практичне застосування.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використано загальнонаукові методи, що базуються на системному підході для дослідження питань теорії, методики та організації системи обліку і аудиту витрат та доходів діяльності підприємства. Загальнонаукові методи та прийоми використовувались для визначення специфіки діяльності досліджуваного підприємства. Методи дедукції та індукції – для приведенні загальної методики організації системи обліку та аудиту до існуючих потреб. Методи спостереження та групування застосовувався для визначення, класифікації та аналізу показників діяльності підприємства. А методи аналогії застосовано для адаптації фінансової звітності підприємства в управлінському обліку до інформаційних потреб споживачів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні та обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення обліку та аудиту витрат і доходів діяльності підприємства та розробці практичних рекомендацій щодо оптимізації системи управління витратами і доходами на досліджуваному підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів. Практична цінність даної роботи полягає у можливості застосування наданих у кваліфікаційній роботі пропозицій щодо вдосконалення обліку та аудиту витрат і доходів діяльності та впровадження їх в практику ТОВ «Веселка – Феніче».

Обсяг і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи склав 77 сторінок, в роботі 12 таблиць і 21 рисунок, список використаних джерел нараховує 50 джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть та основні вимоги до визнання, складу та оцінки витрат та доходів діяльності підприємств

У загальному під доходом розуміють надходження економічних вигод, що отримуються у процесі діяльності підприємства як виручка від реалізації продукції, товарів чи послуг, отримання дивідендів та ін. У системі обліку дохід відображають як збільшення активів або зменшення зобов'язань, що у свою чергу призводить до росту власного капіталу підприємства [11].

Основні організаційно-методологічні основи формування, визнання, складу та оцінювання інформації про доходи, отриманих від діяльності підприємств, та її розкриття у фінансовій звітності визначено у П(с)БО 15 «Дохід» [34] та П(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [42], основні норми даних стандартів стосуються усіх підприємств, організацій та установ незалежно від форми власності, за винятком бюджетних та банківських установ.

Сутність дефініції «дохід», згідно із П(С)БО 15 [34], розраховують шляхом збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу підприємства, враховуючи умову достовірного визначення оцінки доходу.

Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 15 [34], сформовано критерії, які можуть застосовувати до окремих елементів однієї операції, а також до двох або більше операцій разом, за умови, що це впливає із сутності самої господарської операції.

У пункті 6 П(С)БО 15 до доходів не належать такі надходження коштів від інших осіб: суми податків, акцизів та інших обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджетів різних рівнів; а також, суми, що надходять за договорами комісії на користь комітента, суми авансових оплат за продукцію, суми завдатку під заставу або в погашення позики, за умови, що це

передбачено відповідним договором; кошти, що надійшли, але належать іншим особам; надходження коштів від первинного розміщення цінних паперів та сума балансової вартості валютних коштів [34].

До окремих з перерахованих надходжень застосовують особливі порядки для відображення в обліку. До них відносяться: податок на додану вартість, акцизи та інші податки, які входять до ціни продажу, а також надходження за договором комісії тощо.

Так професор Бутинець Ф.Ф. пропонує такі надходження відображати за кредитом відповідного рахунку доходів та розраховуватись через проведення на дебет цього рахунку або Дт 704 «Вирахування з доходу». А усі інші надходження, що не визнаються доходами, необхідно відображати обліковими проводками без використання 7 класу рахунків [11].

Дохід в бухгалтерському обліку відображають за справедливою вартістю активів, які отримуються або будуть отримані. При цьому сума доходу, що отримується під час господарської операції, зазвичай, визначається через домовленість між сторонами даної операції – продавцем та покупцем певного активу. Ця сума господарської операції оцінюється за справедливою вартістю, враховуючи суму можливої торгівельної знижки, яку може надати підприємство-продавець.

Формування бухгалтерського обліку і проведення фінансової та економічної оцінки доходів підприємства визначає два види доходу: «валовий» та «чистий», що відрізняються за своєю сутністю.

До валового доходу відносять економічну вигоду, яку отримало підприємство або має отримати в майбутньому. А суми податків, які не приносять економічної вигоди виключають із суми валового доходу – таким чином формується величина чистого доходу. Сума чистого доходу не включає:

- активи, отримані від третьої сторони;
- податок на додану вартість;
- акцизний збір;
- мито;

- торговельні знижки та ін.

Отже, чистий дохід отриманий від реалізації продукції, робіт чи послуг розраховують шляхом вирахування з виручки від реалізації продукції, робіт чи послуг податку на додану вартість, акцизного збору, податків та зборів від обороту та інших відрахувань.

Алгоритм оцінки доходу підприємства включає такі кроки:

1) визначення суми справедливої вартості доходу;
2) різницю між справедливою вартістю та номінальною сумою доходу, що виникає у випадку відстрочення платежів за продукцію, роботи чи послуги визнається у вигляді відсотків в сумі доходу;

3) при здійсненні бартерних операцій сума доходів визначається за справедливою вартістю отриманих активів, з урахуванням зменшення або збільшення, на суму передбачену контрактом переданих чи отриманих коштів. У випадку, коли неможливо визначити справедливую вартість отриманих активів, дохід визначають за справедливою вартістю переданих активів за цим контрактом.

Згідно з П(С)БО № 15 доходи підприємства можна класифікувати на такі основні види:

1) дохід від реалізації активів, що були придбані з метою подальшого продажу (за виключенням інвестицій у цінні папери);
2) дохід від наданих послуг;
3) дохід від використання активів підприємства іншими фізичними та юридичними особами, у вигляді отриманих відсотків, дивідендів тощо [34].

При цьому доходи, отримані від різних видів реалізації характеризуються різними критеріями визнання.

У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства визнання різних видів доходу визначаються на основі П(С)БО «Дохід» для підприємств усіх форм власності, за винятком бюджетних організацій, фінансових і банківських установ.

Умови визнання доходу від реалізації активів за звітний період представлено на рис. 1.1.

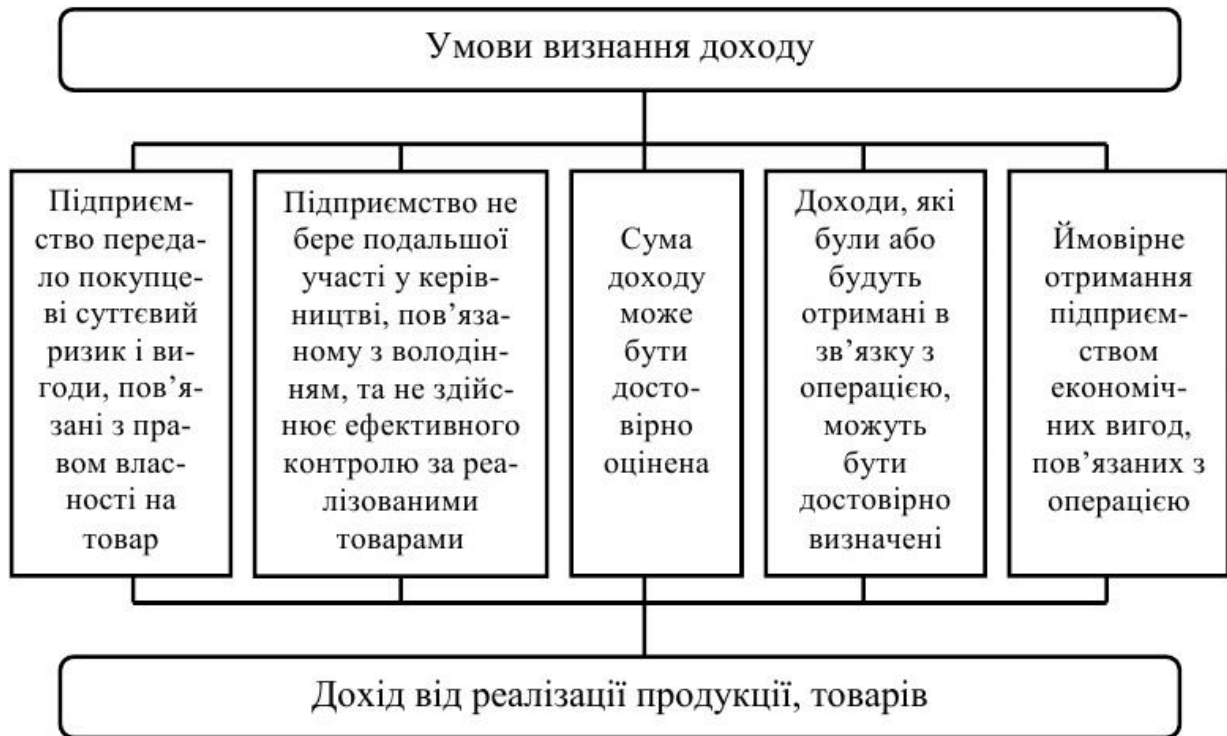

Рис. 1.1. Умови визнання доходу від реалізації активів

При визнанні доходу важливе значення також мають умови договору з продажу активів. Якщо у договорі вказано, що право власності на активи переходить до покупця у момент доставки його на склад, то ризики пов'язані з транспортуванням несе продавець, а відображення в обліку даного доходу, буде здійснено після оприбуткування активу на складі покупця. У випадку, коли в договорі зазначено, що право власності на актив переходить покупцю в момент відвантаження, то відображення даного доходу здійснюється при списанні активів зі складу продавця.

При визначенні доходу від реалізації продукції, робіт чи послуг не проводиться його коригування на суму безнадійної заборгованості, оскільки ця сума визнається та переноситься на витрати підприємства.

Особливістю визнання доходу отриманого від надання послуг є визначення, на дату балансу, ступеня завершеності даної операції надання

послуг. При цьому дохід від операції надання послуг за звітний період можна визнавати в разі виконання таких умов (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Умови визнання доходу від операцій надання послуг

Відповідно до методів поетапного закінчення та рівномірного нарахування одержаний дохід визначається у звітному періоді (періодах), в якому надавались дані послуги.

Як видно з рисунка визнання доходу від надання послуг згідно з методом поетапного завершення операцій може відбуватися трьома способами:

1. На основі огляду виконаних робіт визначається ступінь їх готовності та формується вартість;
2. Вартість наданих послуг визначається шляхом оцінки співвідношення обсягу наданих послуг на певну дату до загального обсягу послуг, що повинні бути надані згідно договору;
3. Дохід від наданих послуг визначається через розрахунок співвідношення понесених витрат підприємством для надання послуг до загальної суми усіх витрат. Враховуючи, що сума понесених витрат на певну дату, включає лише ті витрати, що не входять в обсяг наданих послуг на цю дату.

Застосування методу рівномірного нарахування при визнанні доходу використовується тоді, коли надання послуг передбачає виконання нерегламентованої кількості окремих операцій за кожен звітний період.

Якщо не можливо правильно визначити дохід від операцій з надання послуг, то його необхідно відображати в розмірі понесених витрат, які потрібно відшкодувати, а у випадку, якщо дані витрати не будуть відшкодовуватись, то тоді дохід не визнається, а понесені витрати відображають у витратах звітного періоду.

Таблиця 1.1

Порядок визнання доходу від цільового фінансування

№	Дохід у вигляді цільового фінансування		
	Вид доходу	Порядок визнання	Порядок невизнання
1	Цільове фінансування	Визнається доходом, якщо є підтвердження того, що воно буде отримане і виконає умови такого фінансування	Не визнається доходом доти, доки немає підтвердження, що воно буде отримане, і підприємство виконає умови такого фінансування
2	Цільове фінансування як: компенсація збитків, коли підприємство їх вже має; термінова фінансова підтримка підприємства без пов'язаних майбутніх витрат	Визнається доходом того періоду, в якому виникла дебіторська заборгованість, пов'язана з цим фінансуванням	Не визнається доходом такого періоду, в якому не виникла дебіторська заборгованість, пов'язана з цим фінансуванням
3	Отримане цільове фінансування	Визнається доходом тих періодів, у яких було здійснено витрати, пов'язані з використанням умов цільового фінансування	Не визнається доходом тих періодів, у яких не було здійснено витрат, пов'язаних з використанням умов цільового фінансування
4	Цільове фінансування капітальних інвестицій	Визнається доходом періоду корисного використання відповідних об'єктів інвестування (основних засобів, нематеріальних активів) пропорційна до сум нарахованої амортизації цих об'єктів	Не визнається доходом періоду, у якому не має корисного використання відповідних об'єктів інвестування (основних засобів, нематеріальних активів)

За умови отримання доходу від цільового фінансування, його визнають у розмірі суми витрат, що пов'язані з цим фінансуванням, за періоди, в яких вони виникли. При цьому не обов'язковим повинен бути навіть факт надходження

таких сум на рахунок підприємства, а достатньо лише мати підтвердження отримання такого фінансування у майбутньому (табл. 1.1).

Доходи, що виникають від операцій з використання активів підприємства іншими фізичними чи юридичними особами, визнається та відображається у вигляді відсотків, дивідендів та роялті. Умови визнання таких видів доходу представлено на рис. 1.3.

Дохід у вигляді відсотків визнається у періоді в якому його отримано, враховуючи базу нарахування відсотків та строку користування даними активами. У відсотках також визнають отримані від покупця кошти за отримання відстрочки платежу в формі збільшення ціни реалізації. Дохід за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, авторських прав, програмних продуктів тощо) у вигляді роялті визнається та нараховується відповідно до економічного змісту операції зазначеної у договорі.

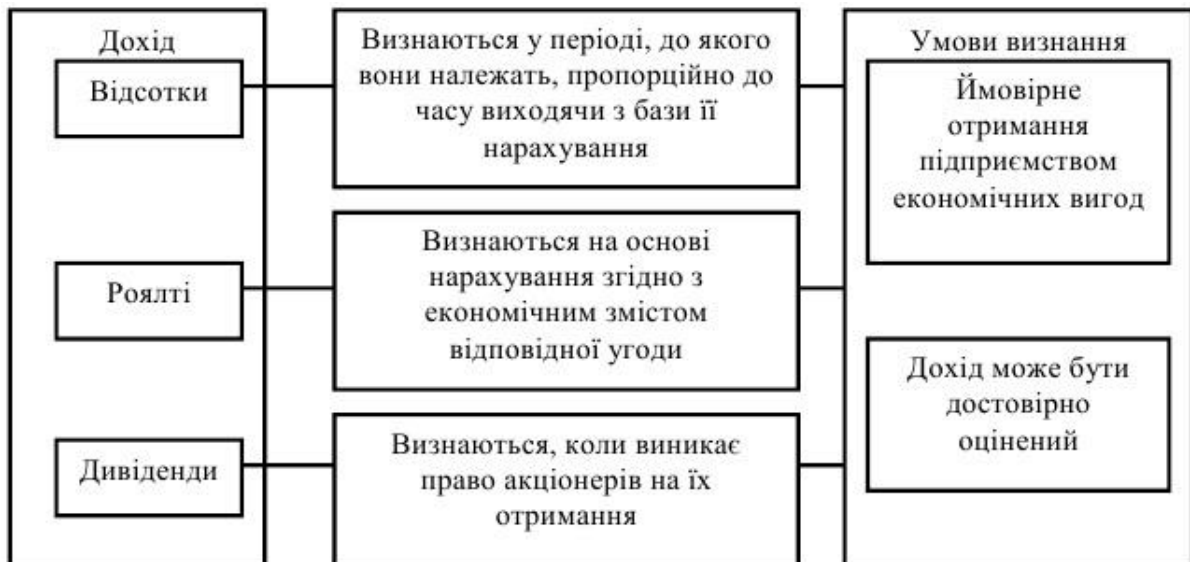

Рис. 1.3. Визнання доходу від використання активів підприємства іншими особами

Дивіденди – це дохід від участі у власному капіталі підприємства, який визнається та нараховується в тому звітному періоді, коли прийнято рішення про їх виплату.

Іншою класифікаційною ознакою доходів є види діяльності підприємства, що представлені на рис. 1.4.

Рис 1.4. Види діяльності підприємства

В загальному, до звичайної діяльності підприємств відносять будь-який вид діяльності, що забезпечують діяльність підприємства або виникають у процесі її здійснення. До звичайної діяльності відносять виробництво, збут і реалізація продукції, а також операції з управління підприємством – розрахунки з постачальниками та замовниками, управління персоналом тощо. Звичайну діяльність поділяють на операційну та іншу, до якої відносять фінансову та інвестиційну діяльність.

Під операційною діяльністю розуміють статутну діяльність підприємства та інші види діяльності, до яких не відносяться інвестиційна та фінансова діяльність. Тобто – це діяльність, пов'язана з проведенням операцій із виробництва або реалізації основної продукції, що забезпечує основну частину доходу підприємства. Доходи, отримані від основної діяльності, класифікують за функціями – виробництво, збут, управління тощо.

Склад доходів відповідних груп, наведено на рис. 1.5.

Планом рахунків передбачені окремі рахунки для обліку доходів у розрізі видів діяльності. Найменування рахунків і субрахунків до них представляють собою докладний опис складу доходів з класифікацією за видами діяльності.

На рисунку 1.5. наведено класифікацію доходів у відповідності до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

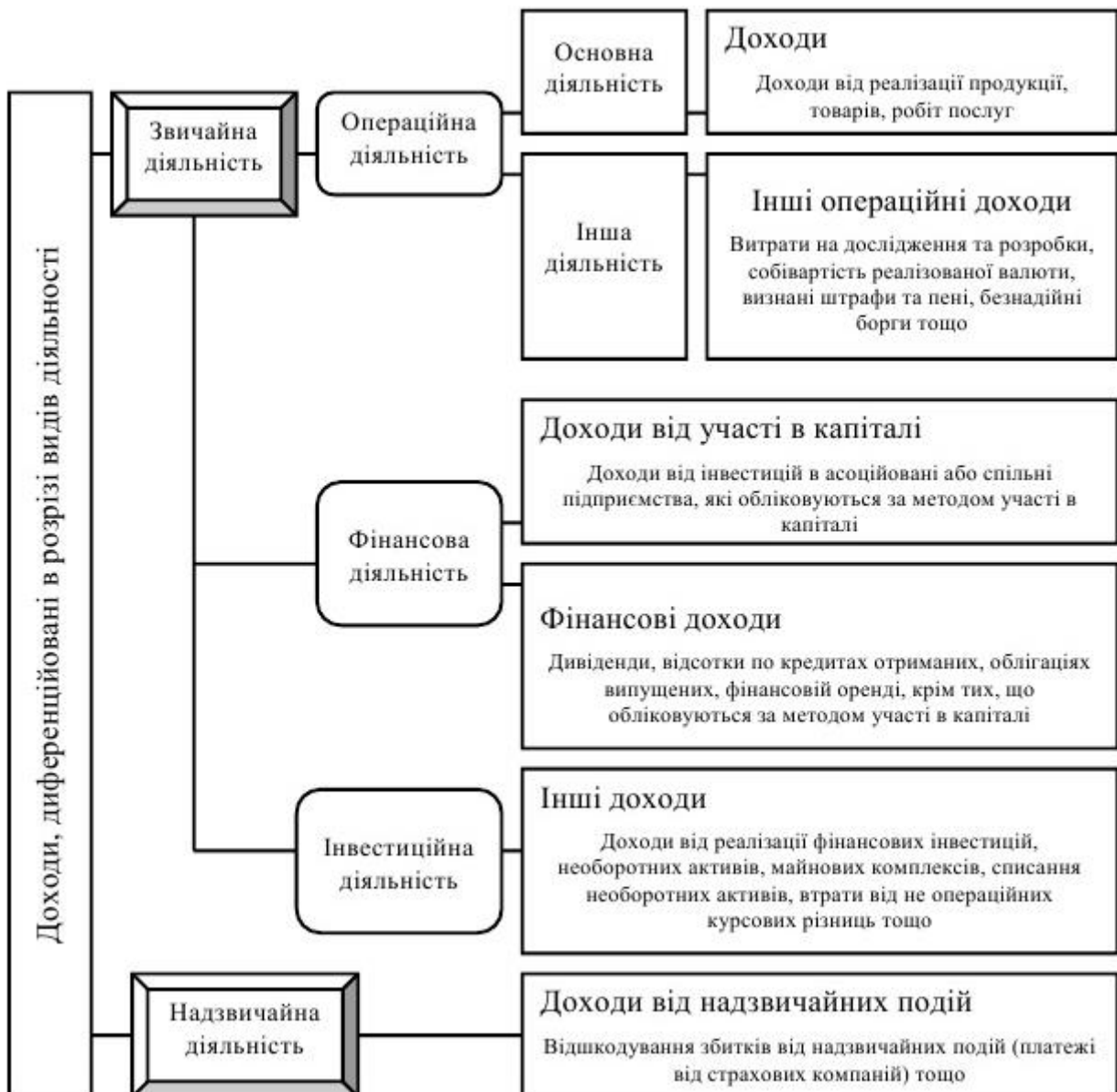

Рис 1.5. Види доходів за видами діяльності підприємств

За місцем виникнення доходи розподіляють за:

- 1) центрами інвестицій;
- 2) центрами доходів;
- 3) центрами прибутку;
- 4) загальний дохід підприємства.

1.2. Сутність, визнання, оцінка та класифікація витрат діяльності підприємств

Господарська діяльність підприємства передбачає понесення певних витрат для забезпечення його функціонування. Основні методологічні основи формування інформації про витрати підприємства в бухгалтерському обліку, їх структура та розкриття у фінансовій звітності визначено в П(С)БО 16 «Витрати» [35].

Загальне визначення витрат відповідно до П(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [36] – це зменшення економічних вигод через вибуття активів або збільшення зобов’язань, що спричиняє зменшення власного капіталу.

Зменшення активів підприємства спричиняє такі витрати:

- 1) списання матеріалів;
- 2) нарахування амортизації основних засобів;
- 3) списання непридатних основних засобів, нематеріальних активів та МШП;
- 4) втрати пов’язані з знеціненням запасів;
- 5) нестача запасів;
- 6) списання дебіторської заборгованості, віднесеної до сумнівних боргів;
- 7) благодійні внески;
- 8) сплачені штрафи, пені, неустойки.

Під зобов’язанням розуміють заборгованість підприємства, що виникає як наслідок минулих подій, а її погашення призводить до зменшення ресурсів підприємства, які втілюють економічні вигоди.

Витратами, що збільшують зобов’язання підприємства є нарахування:

- 1) заробітна плата працівників;
- 2) податки, збори та інші обов’язкові платежі;
- 3) відрахування на обов’язкове і добровільне страхування;

- 4) орендна плата, оплата за комунальні послуги, витрати зв'язку, послуг з реклами;
- 5) послуг надані сторонніми організаціями.

Існує відмінність у трактування поняття «витрати» з бухгалтерської та економічної точки зору. У широкому розумінні витрати – це загальноекономічна категорія, що характеризує використання різноманітних активів під час господарської діяльності. Як економічна категорія «витрати» – це очікувана сума втрачених можливостей, яку могло би отримати підприємство за найбільш вигідних умов використання капіталу. Отже, витрати ресурсів затрачені на виробництво продукції чи надання послуг відповідають їх вартості за найкращих з усієї множини варіантів затрат ресурсів. З точки зору бухгалтерського обліку суть витрат полягає у сумуванні усіх витрат ресурсів [15].

У науковій економічній літературі розрізняють два основних підходи до визначення сутності витрат. Перший підхід оснований на теорії вартості капіталу, який визначає у процесі здійснення господарської діяльності поєднання трьох складових – робочої сили, предметів і засобів праці. Така інтерпретація витрат відповідає процесу формування виробничих витрат з точки зору обліку як понесені затрати живої та уречевленої праці для виробництва продукції чи надання послуг. Інший підхід сформований на основі теорії обмеженості ресурсів, що використовуються в операційній діяльності та формуванні множини альтернативних варіантів їх використання. При цьому, сутність витрат розглядається як складова у ціні виготовленої продукції, що формується з урахуванням кон'юнктури ринку та зміни попиту і пропозиції на неї.

Аналіз економічної літератури показує, що на сьогодні існують та правомірно використовуються два економічні терміни: “затрати” та “витрати”.

При цьому в бухгалтерському обліку для розкриття інформації про витрати діяльності підприємств та основні методологічні засади їх формування та відображення у фінансовій звітності викладено у П(С)БО 16 , де сутність

витрат визначають через зменшення економічних вигод шляхом вибуття активів та (або) збільшення суми зобов'язань, які у свою чергу зменшують величину власного капіталу підприємства [35]. У випадку, коли витрати неможливо прямо віднести до витрат звітного періоду, то їх відображають у тому періоді, в якому їх було здійснено [17]. В П(С)БО16 “Витрати” чітко регламентовано усі умови визнання витрат підприємства. Відповідно до пп. 5-8 даного стандарту бухгалтерського обліку витрати визнаються у випадку виконання таких умов, див. рис. 1.6:

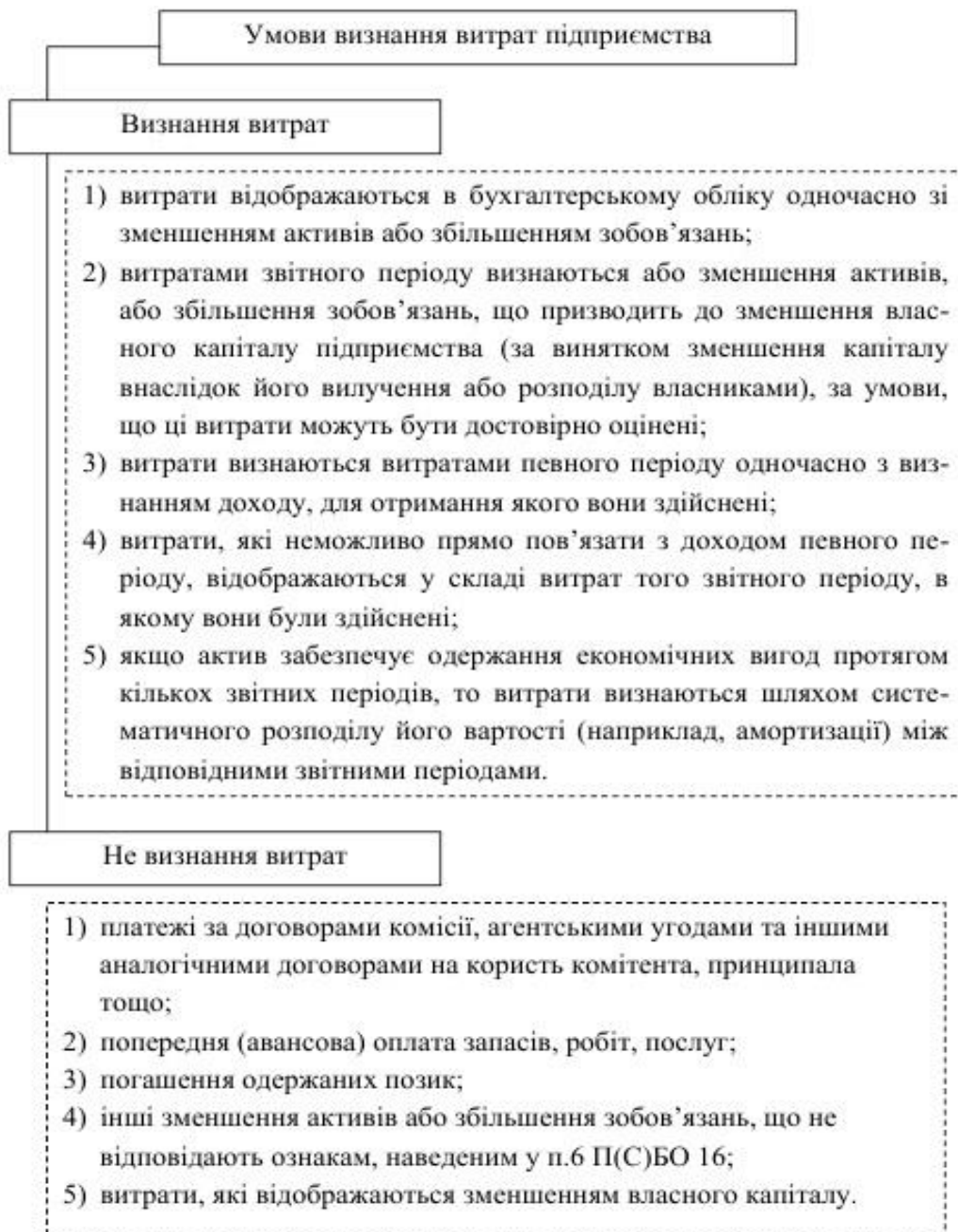

Рис. 1.6. Визнання витрат підприємства у відповідності з П(С)БО 16

1. Зменшення суми активів підприємства або збільшення зобов'язань, що супроводжуються зменшенням власного капіталу, зокрема, списання матеріальних ресурсів на виробництво; нарахування заробітної плати працівникам тощо.

2. Систематичний та раціональний розподіл отриманих вигод від окремих видів активів протягом кількох звітних періодів. Сюди можна віднести суми амортизаційних відрахувань основних засобів та нематеріальних активів і т.д.

3. У випадку, коли отримані економічні вигоди не відносяться до активів підприємства або перестають відповідати таким критеріям, що формується шляхом створення резерву сумнівних боргів, уцінки запасів тощо.

4. Можливо визначити достовірну суму витрат.

Для проведення аналізу витрат підприємства важливим можливістю класифікувати їх за різними ознаками, для визначення вартості виготовленої продукції чи надання послуг та формування процесу ціноутворення. Це дозволяє ефективно управляти витратами при здійсненні калькуляції собівартості продукції, робіт та послуг (табл. 1.2).

Важливою ознакою класифікації є їх поділ за ступенем залежності від обсягів виробництва. При цьому до змінних витрат, відносять величину, що змінюється відповідно до зміни обсягів виробництва. А розмір цих витрат на одиницю виробленої продукції залишається незмінним. Постійними витратами є витрати, які не залежать від зміни обсягів виробництва. До них відносять адміністративні витрати, витрати на комунальні послуги тощо [32]. Класифікація витрат на змінні та постійні є до певної міри умовним, оскільки змінні витрати на одиницю продукції залежать від організаційно-технічних умов, а величина постійних витрат може змінюватись при суттєвих змінних обсягів та структури виробництва.

За структурою розрізняють одноелементні та комплексні витрати. До одноелементних відносять однорідні з економічної точки зору витрати, які є не подільними, незалежно від їх місця їх виникнення та цільового призначення. За

цим принципом класифікують витрати за економічними елементами – сировина, матеріали, паливо, енергія, заробітна плата. Комплексні витрати поєднують кілька економічних елементів, найхарактернішим прикладом таких витрат є загальновиробничі витрати, що включають різні за економічною суттю елементи витрат [32].

Таблиця 1.2

Класифікація витрат підприємства

Ознаки класифікації	Групи витрат
По відношенню до виробничого процесу	Основні витрати Накладні витрати
По відношенню до обсягів виробництва	Умовно-постійні витрати Умовно-змінні витрати
За єдністю складу	Однорічні витрати Комплексні витрати
За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	Прямі витрати Непрямі витрати
За доцільністю	Продуктивні витрати Непродуктивні витрати
За календарним періодом	Поточні витрати Одноразові витрати
Витрати за економічними елементами	Прямі матеріальні витрати Витрати на оплату праці Відрахування на соціальні заходи Амортизація Інші операційні витрати
Витрати за статтями калькуляції	Підприємство самостійно обирає статті калькуляції
За видами діяльності	Витрати звичайної діяльності (витрати операційної, фінансової, інвестиційної діяльності) Витрати надзвичайної діяльності

До прямих витрат відносять ті, які можна безпосередньо визначити у структурі конкретної продукції як об'єкта витрат, зокрема: сировина і матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби; витрати на оплату праці; інші виробничі витрати.

Непрямими витратами вважаються ті витрати виробничої діяльності, які не можливо безпосередньо віднести до визначеної продукції економічним шляхом, а повинні бути розподілені між окремими видами виготовленої продукції. Такий розподіл витрат часто призводить до похибок при розрахунку собівартості окремого виду продукції, що вимагає удосконалювати систему управління та організації обліку витрат на підприємстві.

За періодом віднесення витрати поділяють на поточні та одноразові. Поточні витрати відносяться до виробничої діяльності та реалізації товарів звітного періоду, до них відноситься частина витрат виробництва. До одноразових витрат відносять ті витрати, що відповідають за підготовку виробничого процесу, дослідження із впровадження нових видів продукції, модернізація технологічних процесів, виплата премій та винагород тощо.

В залежності від видів здійснюваної діяльності на підприємстві витрати можна поділити на такі групи: витрати від звичайної діяльності, та витрати від надзвичайної діяльності. При цьому витрати від здійснення звичайної діяльності поділяють на:

- витрати операційної діяльності;
- інвестиційні витрати;
- фінансові витрати.

За економічними елементами витрат, відповідно з Інструкцією про використання Плану рахунків, відображення витрат за елементами здійснюється за допомогою рахунків 8 класу в розрізі:

1. Витрат операційної діяльності;
2. Витрат від інвестиційної та фінансової діяльності;
3. Витрат в результаті надзвичайних подій.

З метою систематизації, обліку, аналізу, управління та планування витратами підприємства, в управлінському обліку витрати групують за певними ознаками. Обліковують витрати за їх видами, місцями виникнення та джерелами витрат, відповідно до видів діяльності підприємства.

При формування фінансової звітності, всі витрати підприємства поділяють на виробничі, операційні та інші витрати. Класифікацію витрат, що використовується для формування фінансової звітності зображено на рис. 1.7.

Рис 1.7. Формування витрат у фінансовій звітності

Також витрати основної операційної діяльності поділяють за окремими функціями – виробничі, управлінські, збутові тощо.

Класифікація за видами витрат формується відповідно до економічного змісту кожного окремого елемента витрат та є основою для формування статей калькуляції.

На практиці для розрахунку собівартості виробленої продукції чи наданих послуг частина витрат не відноситься до витрат звітного періоду, оскільки вони безпосередньо не відносяться на виробництво продукції. На основі цього витрати поділяють на ті, що безпосередньо відносяться на собівартість продукції, і витрати періоду. Виробничі підприємства до витрат періоду відносять витрати, пов'язані з функціями управління, маркетингу, розробку та проведення досліджень тощо.

Витрати операційної діяльності, що не включаються до собівартості виготовленої продукції чи наданих послуг, відповідно до П(С)БО 16 поділяють на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

1.3. Загальна організаційно-економічна характеристика ТОВ «Веселка-Феніче»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Веселка-Феніче» - самостійний господарський суб'єкт, який є юридичною особою, що заснований на приватній власності. ТОВ «Веселка-Феніче» діє на підставі Статуту, Цивільного та Господарського кодексів України, Законів України «Про Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та «Про господарські товариства» [22, с. 2].

Основною метою створення ТОВ «Веселка-Феніче» є отримання прибутку шляхом здійснення виробничої, комерційної, торговельної і посередницької діяльності, виконання робіт та надання послуг, здійснення зовнішньоекономічної діяльності та інших видів діяльності.

Засновником підприємства є громадянин України – Краєвський Андрій Володимирович, реєстраційний номер облікової картки платника податків 2736708199, паспорт серії НЮ №272232, виданий Тернопільським МВ УМВС України у Тернопільській області 16.03.2012 року, що зареєстрований за адресою: 46024, Україна, місто Тернопіль, вулиця Пушкіна 5, квартира 100. Директором підприємства є Ковч Ольга Олегівна.

Основним видом діяльності ТОВ «Веселка-Феніче» є роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах. Підприємство пропонує матеріали найвищої якості від італійської компанії Fenice. Зокрема асортимент налічує барвники та фінішні покриття для усіх типів шкіри, відновлювальні засоби, полірувальні воски та креми для взуття [19].

У табл. 1.3 наведено загальні відомості про ТОВ «Веселка-Феніче».

Таблиця 1.3

Загальна характеристика ТОВ «Веселка-Феніче»

Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю «Веселка-Феніче»
Види діяльності	Основна: 48.78 Роздрібна торгівля іншими невживаними товарами в спеціалізованих магазинах
	Інші: 14.13. Виробництво іншого верхнього одягу 95.23 Ремонт взуття та шкіряних виробів 95.29 Ремонт інших побутових виробів і предметів особистого вжитку 96.01 Прання та хімічне чищення текстильних і хутряних виробів 46.75 Оптова торгівля хімічними продуктами
Адреса	46010, Тернопільська обл., місто Тернопіль, вул. Збаразька, буд. 39

За призначенням всі товари, які реалізовує ТОВ «Веселка-Феніче» поділяються на чотири групи:

- для хімчисток;
- для шкіряного одягу;
- для взуття та сумок;
- для салонів авто і меблів.

Розглянемо загальну організаційну структуру ТОВ «Веселка-Феніче» (рис. 1.8).

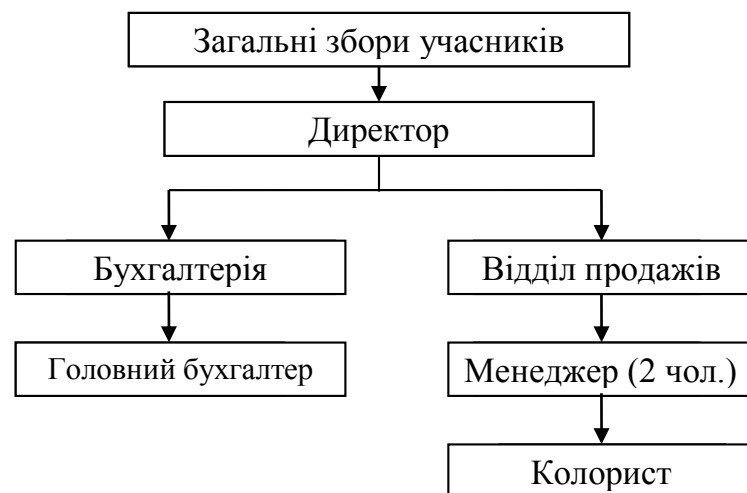

Рис. 1.8. Організаційна структура ТОВ «Веселка-Феніче»

Найвищим керівним органом підприємства є загальні збори учасників, які обирають директора ТОВ. Директор призначає керівників відділів, а також головного бухгалтера. До компетенції зборів учасників належать вирішення будь-яких питань з діяльності Товариства, зокрема:

- визначення основних напрямів діяльності Товариства;
- внесення змін до статуту Товариства;
- заміна розміру статутного капіталу та виключення учасника з Товариства
- затвердження правил, процедур та інших внутрішніх документів Товариства, визначення його організаційної структури та ін. [22, с.3].

Крім загальних зборів учасників до апарату управління підприємства входить директор, який визначає і координує всі види діяльності підприємства; організовує роботу і ефективну взаємодію структурних підрозділів підприємства, направляє їх діяльність на досягнення високих темпів розвитку; здійснює заходи щодо соціального захисту колективу підприємства, забезпечення і збереження зайнятості працівників; представляє підприємство в органах державної влади та у взаємовідносинах з партнерами та ін.

На основі звітних даних проаналізуємо основні техніко-економічні показники підприємства за 2019-2020 рр., табл. 1.4.

Отже, як можна побачити з таблиці 1.4, техніко-економічні показники підприємства у 2020 році погіршилися. Але попри це ТОВ «Веселка-Феніче» залишається прибутковим. Так скоротилася виручка від реалізації продукції з 1451,2 тис. грн. у 2019 р. до 1179,2 тис. грн у 2020 році, що відбулося за рахунок скорочення обсягу реалізації продукції на 16,2 %, що становить 1284,4 од., це пояснюється складним економічним становищем країни та впливом пандемії. Це у свою чергу привело до зниження чистого прибутку на 470,8 тис. грн., що становить 16,3 %. Також негативний вплив на діяльність підприємства мало зростання мінімальної зарплати призвело до зростання витрат на оплату праці з 150 тис. грн до 200 тис. грн., що становить 33,3 %. В загальному операційні

витрати підприємства у 2020 році зрости на 11,6 %, та становлять 773,5 тис. грн проти 693 тис. грн у 2019 році.

Таблиця 1.4

Аналіз динаміки основних техніко-економічних показників
ТОВ «Веселка-Феніче» за 2019-2020 рр., грн.

Показники	2019	2020	Відхилення	
			абсолютне	відносне,
1. Обсяг реалізованої продукції	747,3	6662,9	-1284,4	-16,2
2. Чистий дохід від реалізації продукції	2881,2	2410,4	-470,8	-16,3
3. Середньооблікова чисельність працівників	7	7	0	0
4. Фонд оплати праці	150,0	200,0	50,0	33,3
5. Продуктивність праці на одного працівника	374,24	482,08	-94,2	-16,3
6. Середня заробітна плата персоналу	4,7	5,2	0,5	10,6
7. Середньорічна вартість основних засобів	151,9	116,1	-35,8	-23,6
8. Середньорічні залишки обігових коштів	1460,0	1862,2	402,2	27,5
9. Коефіцієнт оборотності обігових коштів	1,5	1,7	0,2	6,8
10. Середньорічна вартість активів	1611,9	1978,3	366,4	22,73
11. Власний капітал	1382,6	1764,1	381,5	27,59
12. Собівартість реалізованої продукції	1451,2	1179,2	-272,0	-18,7
13. Операційні витрати	693,0	773,5	80,5	11,6
14. Операційні витрати на 1 грн. чистого доходу	0,884	0,493	-0,391	-44,2
15. Валовий прибуток	746,9	465,1	-281,8	-37,7
16. Чистий прибуток	612,5	381,4	-231,1	-37,7

До складу основних засобів аналізованого підприємства включають наступні:

- інструменти, прилади та інвентар (кондиціонер, офісні меблі та ін.);
- машини та обладнання (ноутбук, мобільні телефони, принтер, автоматична машина для вологого чищення взуття, прилавки та ін.);
- інші необоротні матеріальні активи (ручний прес, фарборозпилювач, шліфмашина та ін.).

Здійснення господарської діяльності ТОВ «Веселка-Феніче» потребує понесення певних витрат, які згруповано за наступними статтями:

- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – 1179,2 тис. грн.;
- інші операційні витрати – 773,5 тис. грн.

До витрат операційної діяльності ТОВ «Веселка-Феніче» відносяться собівартість реалізованих товарів, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

За даними журналу-ордеру і відомості по рахунку 92 за 2020 р. адміністративні витрати підприємства представлено на рис. 1.9.

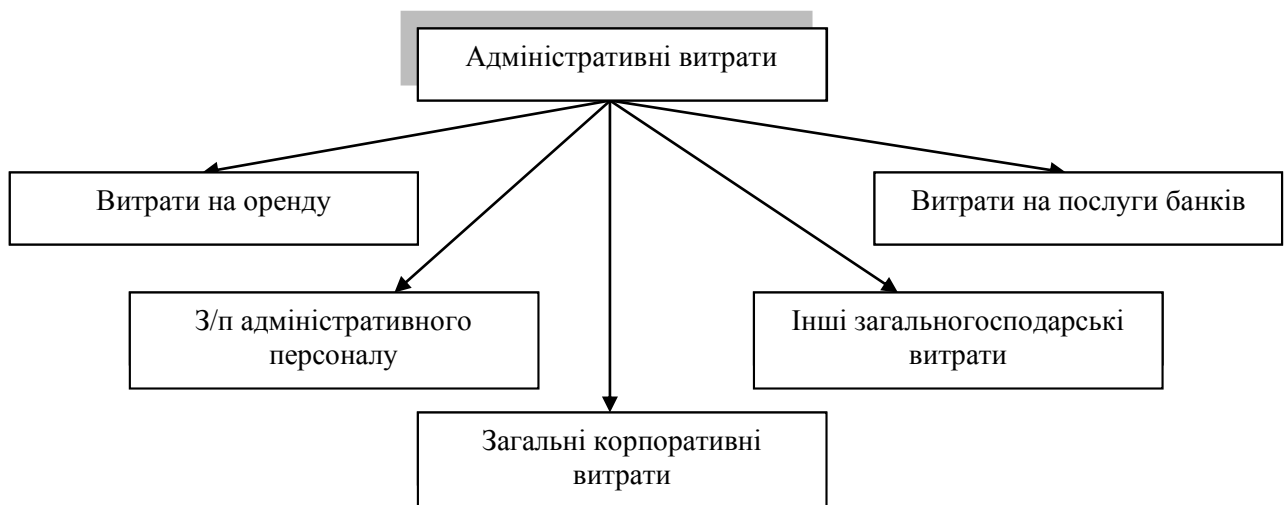

Рис. 1.9. Адміністративні витрати ТОВ «Веселка-Феніче»

Витрати на збут ТОВ «Веселка-Феніче» складають витрати на маркетинг та витрати на транспортно-експедиційні послуги.

Бухгалтерський облік доходів аналізованого підприємства ведеться відповідно до вимог П(С)БО 15 «Дохід».

У Звіті про фінансові результати ТОВ «Веселка-Феніче» за 2020 рік було виділено такі види доходів:

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 2410,4 тис. грн.;
- інші операційні доходи – 7,0 тис. грн.;
- інші доходи – 0,4 тис. грн.

Найважливішим узагальнюючим показником, який відображає ефективність та результативність діяльності ТОВ «Веселка-Феніче», є його прибуток, розрахунок здійснюється шляхом порівняння доходів та витрат діяльності певного звітного періоду (квартал, рік). Склад доходів та витрат підприємства, що визначають його фінансовий результат, відображений у Звіті про фінансові результати (див. Додаток 2). Так, чистий фінансовий результат діяльності ТОВ «Веселка-Феніче» у 2020 році склав 381,4 тис. грн., що на 231,1 тис. грн. менше ніж у 2019 році

Висновки до розділу 1

У першому розділі кваліфікаційної роботи було проведено аналіз теоретико-методичних аспектів організації обліку доходів та витрат діяльності підприємств та одержано наступні результати:

1. Визначено сутність поняття «дохід», що у загальному розумінні є надходженням економічних вигод від здійснення основної діяльності підприємства. Основні вимоги щодо визнання доходів визначено у П(С)БО 15,.

2. Методологічні основи формування в системі обліку підприємства інформації про витрати та їх відображення у фінансовій звітності. Витрати – це зменшення економічних вигод шляхом вибуття активів чи зростання сум зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу.

3. Подано загальну організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства, визначено основні джерела формування доходів та структуру витрат.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Основи організації фінансового обліку доходів та витрат

Побудова системи обліку на підприємстві повинна забезпечувати максимальну ефективність усіх облікових процедур, реалізуючи основні функції – інформаційну, аналітичну та контрольну. Організація обліку передбачає певну структуру та порядок його здійснення на підприємстві для найбільш повного відображення бухгалтерської інформації для забезпечення потреб користувачів. У широкому розумінні під організацією обліку розуміють забезпечення роботи бухгалтерії в цілому, а у вузькому – забезпечення вирішення конкретного облікового завдання.

На думку провідних вітчизняних науковців Костецької Л.А., Миланич Т.А., та Скотнікової Л.П. [36, 80], організація бухгалтерського обліку – це система методів та засобів, що забезпечують оптимальне функціонування системи обліку та розвиток підприємства у відповідності до визначеної мети. Організація ефективної системи обліку залежить від впливу багатьох факторів, зокрема: технологічного процесу на підприємстві; структури, складу та обсягу необхідних для управління підприємством інформації; нормативно-правової бази, що регулює облік; структури бухгалтерського апарату та форми ведення обліку. Організація фінансового обліку доходів та витрат на підприємстві в основному залежить від організаційної форми ведення обліку.

Організація ведення обліку з точки зору формування бухгалтерської служби в структурі управління підприємством та взаємодії з іншими підрозділами підприємства полягає у раціональній організації бухгалтерського обліку доходів та витрат і повинна базуватися на прийнятті організаційних, технологічних та методичних рішень, рис. 2.1.

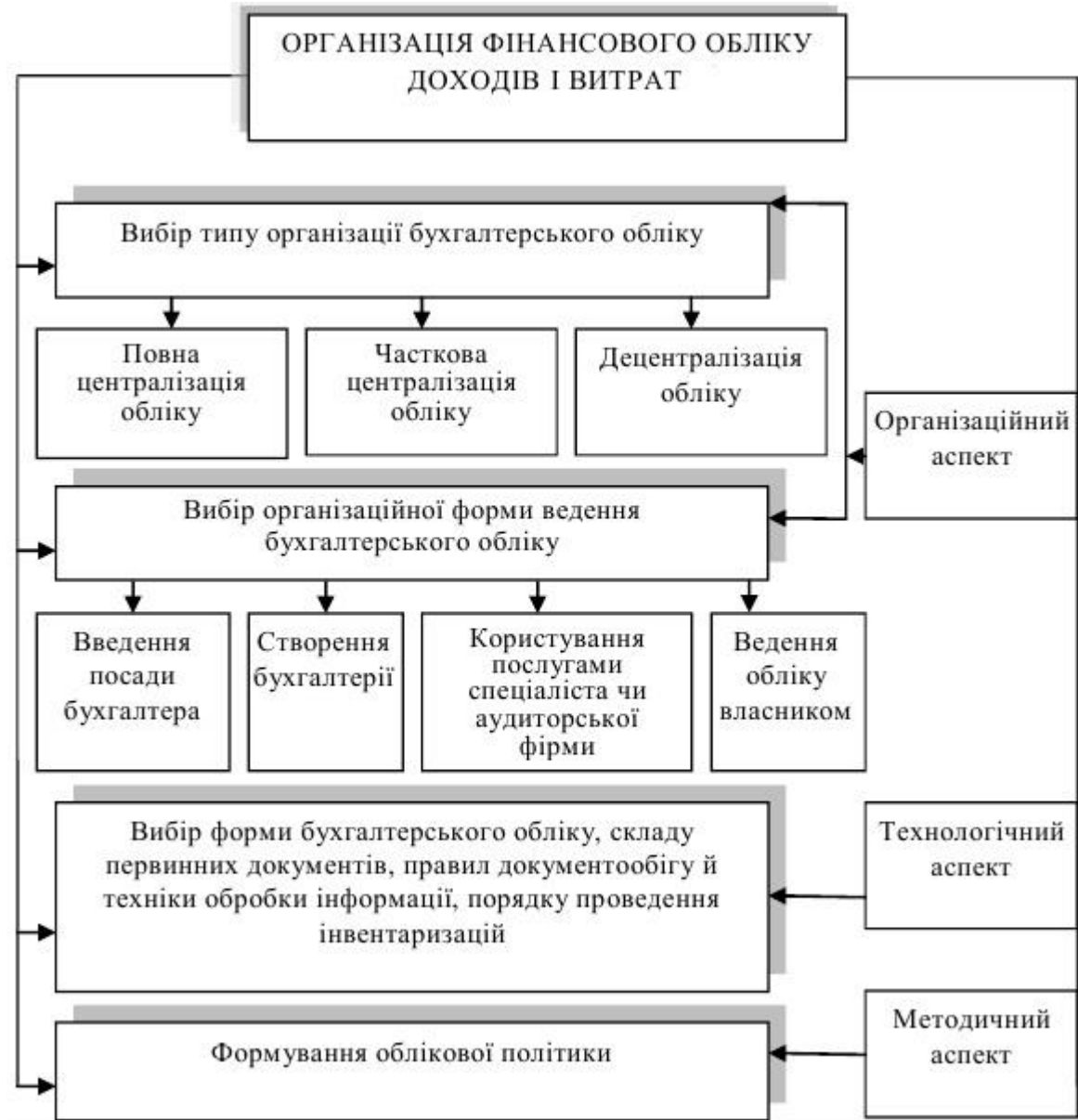

Рис. 2.1. Організація фінансового обліку доходів та витрат діяльності підприємства

Технологічний аспект організації фінансового обліку включає формування Робочого плану рахунків, вибір форми обліку, порядок та структуру документообігу на підприємстві, періодичність проведення інвентаризації та склад і побудову внутрішньої звітності.

Методичний аспект відображає формування облікової політики підприємства, де визначаються методи оцінки активів та зобов'язань підприємства, а також порядок визнання доходів і витрат відповідно до П(С)БО і т.д. Облікова політика повинна формуватися з дотриманням принципу

послідовності, оскільки безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства та відображення у фінансовій звітності.

Для отримання повної та всебічної інформації про фінансові результати діяльності підприємства, потрібно організувати та налагодити ефективну систему обліку, що забезпечити виконання таких завдань:

- організація обліку та контролю випуску продукції у розрізі асортиментних груп;
- організація обліку витрат та контроль виконання кошторису;
- калькулювання собівартості та контроль виконання плану собівартості;
- пошук можливих резервів;
- організація обліку доходів.

Таким чином, формування витрат та доходів діяльності підприємства є найважливішим елементом в організації ефективного виробничого механізму, в системі обліку. Оскільки від ефективності проведеного дослідження залежить загальна рентабельність підприємства в цілому.

Враховуючи складі умови, в яких перебуває досліджуване підприємство перед керівниками постає складне завдання зі зниження собівартості виготовлюваної продукції та розрахунку економічної ефективності та обґрунтованості рішень щодо впровадження нових видів продукції та підвищення прибутковості підприємства.

Для підвищення фінансового результату діяльності підприємства крім інформації про доходи потрібно в повній мірі володіти даними про витрати діяльності підприємства.

Узагальнення даних про понесені витрати, що стосуються виробництва продукції відображаються на рах. 23 «Виробництво». За дебетом рахунку 28 протягом звітного періоду відображається інформація про прямі витрати на виробництво продукції в розрізі елементів витрат. Готову продукцію протягом місяця відображають за обліковою вартістю, а в кінці місяця до отриманої суми додається також сума фактичних постійних загальновиробничих витрат з

кредиту рах 91 «Загальновиробничі витрати», оскільки розподіл сум загальновиробничих витрат підприємства можна здійснювати після завершення поточного місяця.

При цьому аналітичний облік за даним рахунком здійснюється за:

- статтями витрат;
- видами продукції;
- центрами витрат;
- центрами відповідальності.

За кредитом рах. 23 відображається сума виробничої собівартості виготовленої продукції. Коригування облікової вартості виготовленої продукції проводиться в кінці місяця на суму отриманих відхилень від величини фактичної виробничої собівартості. Таким чином, фактична собівартість реалізованої продукції, включає в себе:

- виробничу собівартості продукції (Дт 901 та Кт 26);
- нерозподілені загальновиробничі витрати (Дт 901 та Кт 91);
- понаднормативні виробничі витрати (Дт 901 та КтХХ).

Отже можемо побудувати загальну схему обліку витрат підприємства (рис. 2.2).

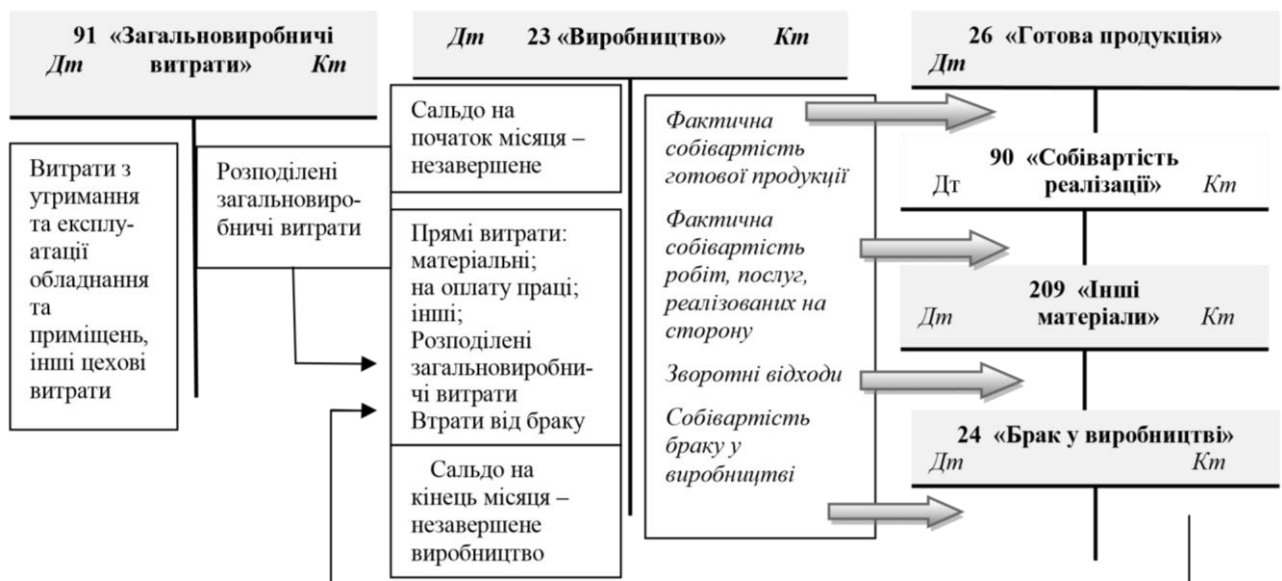

Рис. 2.2. Загальна схема обліку витрат на виробництво

Випадку використання рахунків 8 класу Плану рахунків бухгалтерського обліку для формування інформації про витрати підприємства за звітний період в розрізі елементів витрат, на рахунках 8 класу, відображають витрати за елементами.

Для ефективного потреб управління, контролю та аналізу витрат і формування звітності потрібна детальна інформація про понесені витрати. Її склад та структуру визначають підприємства самостійно.

Отже проаналізувавши ці два випадки можна зробити такі висновки, що використання рахунків 9 класу є обов'язковим та більш придатним для формування «Звіту про фінансові результати». Формування детальної інформації про елементи витрат потребує не значних затрат праці, за допомогою кредитових оборотів відповідних рахунків.

В іншому випадку використання рахунків 8 і 9 класів є значно трудомістким методом обліку, але дозволяє отримати більш повну інформацію для формування «Звіту про фінансові результати». Складність даного методу в тому, що витрати операційної діяльності необхідно відобразити двома проводками. Проте на великих підприємствах для відображення даних про структуру виробничих витрат у «Звіті про фінансові результати» необхідно обов'язково використовувати рахунки 8 класу. Проте інформація, що накопичується на рахунках 8 і 9 класів, призначена лише для формування фінансової звітності, оскільки простежити зв'язок між витратними рахунками та виробничим процесом не вийде.

Для узагальнення даних про витрати діяльності підприємства використовують Журнал 5 (або 5А), вони відрізняються тим, що в ньому в розділі III Б журналу 5А відображаються витрати за елементами..

Формування даних Журналів 5 і 5А проводиться з використанням інформації з первинних документів, про витрати діяльності, а далі ця інформація використовується для формування Головної книги та фінансової звітності (рис. 2.3) [24].

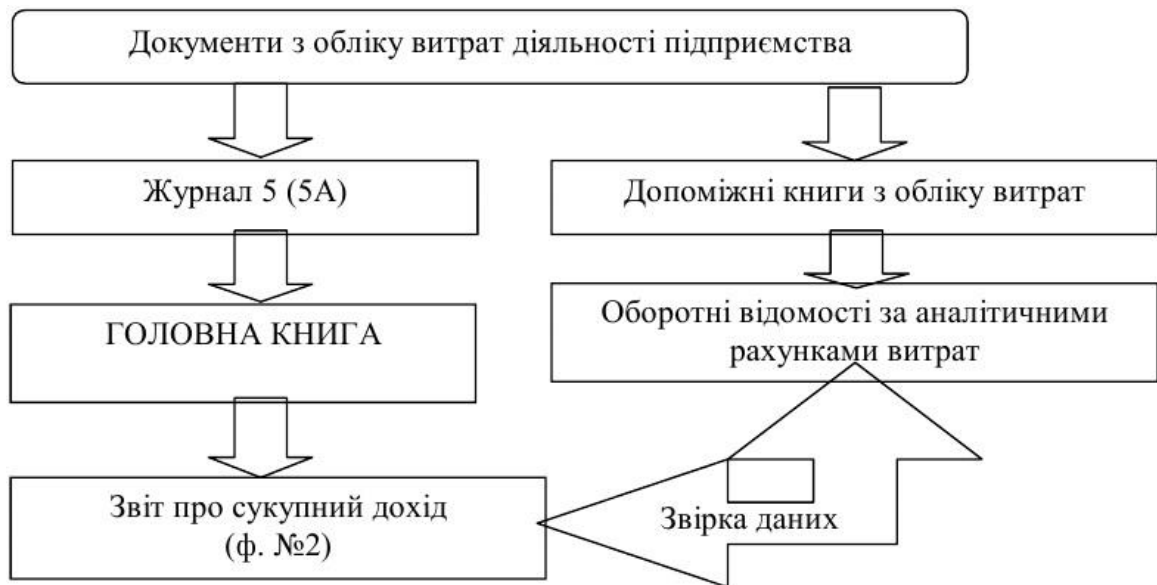

Рис. 2.3. Відображення витрат діяльності при формування фінансової звітності

Система обліку витрат на підприємстві потрібна для фіксації у реєстрах та звітності даних про понесені витрати, які надалі використовуються для проведення калькулювання та аналізу собівартості виготовленої продукції чи наданих послуг.

На ТОВ «Веселка-Феніче» не використовується 8 клас рахунків.

Відображення в обліку випуску готової продукції здійснюється в момент її передачі на склад на основі первинних документів, яким може бути накладна на переміщення. Після завершення всіх стадій обробки продукцію можна відвантажити покупцям, на основі укладених договорів. Відвантаження продукції на ТОВ «Веселка-Феніче» здійснюється таким чином:

1. виписується рахунок-фактура на оплату продукції.
2. при відвантаженні продукції виписується видаткова накладна
3. формується податкова накладна та реєструється в ЄРПН.

Досліджуване підприємство реалізує свою продукції в межах країни, тому також укладаються додаткові умови про здійснення доставки.

Для узагальнення інформації про доходи від діяльності підприємства використовуються рахунки 7класу «Доходи і результати діяльності», на яких

відображаються отримані фінансові результати після відображення операцій з рахунками витрат 8 і 9 класу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Господарські операції з визначення фінансового результату діяльності підприємства

Вид діяльності	Господарські операції	Дохід	Витрати (кл. 8)	Витрати (кл. 9)
Основна	Реалізація товарів, робіт, послуг	701, 702, 703, 704	80, 81, 82, 83	90, 91, 92, 93
Інша операційна	– реалізація іноземної валюти	711	84	942
	– реалізація інших оборотних активів	712	84	943
	– операційна оренда активів	713	–	–
	– операційна курсова різниця	714	84	945
	– штрафи, пені, неустойки	715	84	948
	– списання активів та їх наступне відшкодування	716	84	946, 947
	– списання заборгованостей і формування резервів	717	84	944
	– інші	719	84	949

Облік доходів від реалізації продукції відображається на рахунку 70 «Доходи від реалізації», він використовується для узагальнення усіх даних про надходження доходів від реалізації продукції чи надання послуг та про інші вирахування з доходу. За кредитом рах. 70 відображається суми одержаного доходу, а за дебетом списання доходів при закритті на рах. 79 та суми непрямих податків. Відповідно до законодавства будь-яке відображення даних на рахунках 7 класу повинно мати документальне підтвердження, у вигляді первинних документів.

Для детального аналізу при розробці Робочого плану рахунків, до рахунку 70 можна відкрити окремі субрахунки для відображення доходів від реалізації за кожним об'єктом (табл. 2.2).

Для ведення аналітичного обліку доходів від реалізації проводиться за видами продукції, товарів, робіт, послуг, або окремими визначеними підприємствами.

Таблиця 2.2.

Характеристика субрахунків 70 рахунку «Доходи від реалізації»

№ субрахунку	Назва	Характеристика
701	Дохід від реалізації готової продукції	Використовують для узагальнення інформації про доходи від реалізації готової продукції
702	Дохід від реалізації товарів	Використовують підприємства торгівлі та інші організації для узагальнення інформації про доходи від реалізації товарів
703	Дохід від реалізації робіт і послуг	Використовують підприємства і організації, що виконують роботи і надають послуги, для узагальнення інформації про доходи від реалізації робіт і послуг, про результати зміни резервів незароблених премій
704	Вирахування з доходу	За дебетом відображається сума наданих після дати реалізації знижок покупцям, вартість повернених покупцем продукції та товарів та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу. За кредитом – відображається списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати»
705	Перестраховання	

Аналітичний облік реалізації готової продукції проводиться за кожним рахунком покупцям для аналізу дебіторської заборгованості та розрахунків за продукцію.

Важливим завданням аналізу є визначення фактичної собівартості готової продукції та отримання інформації для прогнозування такої собівартості, що дозволить отримати підприємству більший прибуток. Тобто більше уваги необхідно приділити внутрішньогосподарському (управлінському) обліку, щодо нормування та контролю собівартості для аналізу витрат, формування ціни та підвищення конкурентоспроможності продукції [87].

Проведення аналітичного обліку доходів від реалізації продукції здійснюють за видами продукції та підприємствами. Визнання доходу від

реалізації продукції відбувається в «момент часу» передачі власності на цю продукцію покупцю (рис. 2.5).

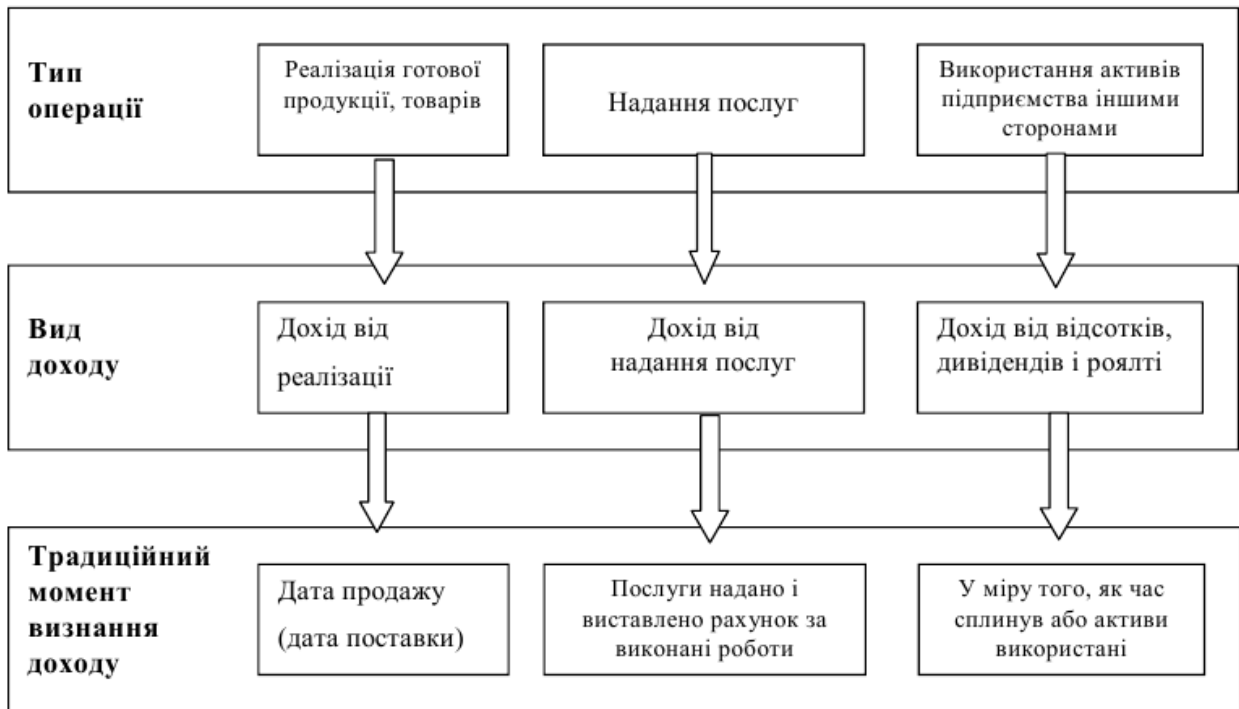

Рис. 2.6. Визнання доходу від реалізації продукції, надання послуг та використання активів іншими сторонами

Списання суми чистого прибутку на ТОВ «Веселка-Феніче» з рах. 70 відбувається в кінці року. Узагальнена інформація про фінансові результати діяльності відображається у Журналі 6.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік витрат і доходів діяльності підприємства

Виробнича собівартість готової продукції не включає адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, тому дані про ці витрати накопичують на рахунках обліку витрат: 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Адміністративні витрати при цьому групуються за статтями та за економічними елементами, а аналітичний облік передбачає класифікацію витрат за такими напрямками: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизаційні відрахування тощо.

Класифікацію адміністративних витрат підприємства подано на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Адміністративні витрати

Адміністративні витрати ТОВ «Веселка-Феніче» включають: витрати на оплату праці управлінського персоналу; відрахування на соціальні заходи; матеріально-технічні витрати на забезпечення апарату управління; витрати на відрядження працівників апарату управління; витрати на передплату періодичних видань; витрати на підвищення кваліфікації працівників апарату управління; оплата засобів зв'язку та сигналізації та засобів; витрати на купівлю ліцензій та дозволів; оплата державних послуг; витрати на проведення аудиту; витрати на організацію урочистих заходів та купівлю подарунків тощо.

До сум податків, зборів та інших передбачених законодавством обов'язкових платежів (за виключенням тих обов'язкових платежів, що включені у виробничу собівартість продукції) відносять:

- плата за землю;
- збір за геологорозвідувальні роботи;

- збір за спеціальне використання водних ресурсів;
- страхові внески на соціальне страхування;
- збори до пенсійного фонду з вартості послуг мобільного зв'язку;
- комунальний податок;
- інші витрати.

Адміністративні витрати на ТОВ «Веселка-Феніче» не включені до собівартості реалізованої продукції, а перекриваються за рахунок валового прибутку (збитку) підприємства. А узагальнення обліку адміністративних витрат здійснюється у журналі № 5.

Класифікація витрат на збут подано на рис. 2.7.

Рис. 2.7. Класифікація витрат на збут

Фінансовий облік витрат на реалізацію продукції чи надання послуг здійснюється на рах. 93, за дебетом даного рахунку відображаються суми визнаних витрат на збут, а за кредитом здійснюють списання на фінансові результати в повному обсязі за звітний рік.

Аналітичний облік витрат на збут проводиться аналогічно як і облік адміністративних витрат – у розрізі статей витрат та за економічними елементами.

Для узагальненого обліку витрат на збут використовують журнал №5 при журнальній формі обліку.

Інші операційні витрати не мають прямого взаємозв'язку з діяльністю підприємства, до них відносять:

- сплата штрафів, пені та неустойки;
- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення, що знаходяться на балансі підприємства;
- інші витрати операційної діяльності [64].

Ці витрати підприємства зазвичай покриваються за рахунок інших операційних доходів та валового прибутку. Облік інших витрат операційної діяльності здійснюють на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». А в кінці кожного місяця дані витрати списують на результати від основної діяльності.

До іншого операційного доходу відносять:

- надходження від купівлі-продажу іноземної валюти;
- результат від реалізації інших оборотних активів;
- дохід від операційної оренди активів;
- суми одержаних штрафів, пені та неустойки;
- списана кредиторська заборгованість;
- безоплатно одержані оборотні активи тощо.

В якості первинних документів для формування інформації про інші операційні доходи можуть використовувати рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, платіжні вимоги, акти інвентаризації тощо.

2.3. Облік та особливості визначення фінансових результатів

Співвідношення доходів та витрат за видами діяльності підприємства формує його фінансові результати, які поділяють на прибуток (збиток) від звичайної діяльності та від надзвичайних подій. До звичайної діяльності відносять будь-які види діяльності підприємства та операції, що її забезпечують, зокрема: виробництво і реалізація продукції чи надання послуг, розрахунки з постачальниками та замовниками, виплати працівникам і т.д. Звичайну діяльність поділяють на операційну, інвестиційну та фінансову.

Класифікація доходів та витрат за видами діяльності використовується для формування фінансових результатів підприємства та розрахунок прибутку (збитку) за звітний період. В кінці року уся узагальнена інформація про фінансові результати переноситься на рах. 79 «Фінансові результати», в розрізі субрахунків:

- Результат операційної діяльності,
- Результат фінансових операцій,
- Результат іншої діяльності»

За кредитом рах. 79 «Фінансові результати» відображаються суми в порядку перенесення обліку доходів, а по дебету відображають суми понесених витрат в порядку закриття рахунків обліку витрат, а також сума нарахованого податку на прибуток.

В кінці звітного періоду на дебет 791 списують:

- Дт 791 Кт 90 – собівартість реалізованої продукції;
- Дт 791 Кт 92 – адміністративні витрати;
- Дт 791 Кт 93 – витрати на збут;
- Дт 791 Кт 981 – податок на прибуток.

Фінансовий результат від основної діяльності підприємства у вигляді прибутку (збитку) визначають через розрахунок різниці кредитового та дебетового обороту. Розраховану величину фінансового результату від операційної діяльності списують на нерозподілений прибуток рах. 44, шляхом:

1) відображення суми одержаного прибутку: Дт 791 Кт 441

2) відображення суми збитку: Дт 442 Кт 791

Рах. 792 «Результат фінансових операцій» використовується для відображення фінансових результатів отриманих від виконання фінансових операцій на підприємстві за звітний період.

Таблиця 2.3

Визначення фінансового результату від операційної діяльності

ТОВ «Веселка-Феніче»

Показники	2018	2019	2020	Відхилення 2019/2020	
				тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції	1753,5	2881,2	2410,4	-470,8	-16,34
Собівартість реалізованої продукції	1064,4	1457,9	1179,2	-278,7	-19,12
Разом доходи	1771,9	2897,3	2417,8	-479,5	-16,55
Інші операційні доходи	13,2	5,5	7,0	1,5	27,27
Інші доходи	5,2	10,6	0,4	-10,2	-96,23
Інші операційні витрати	360,2	692,9	889,7	196,8	28,40
Інші витрати	11,2	8,8	-	-8,8	-
Разом витрати	1435,8	2159,6	2068,9	-90,7	-4,20
Податок на прибуток	60,5	132,8	62,8	-70	-52,71
Чистий прибуток	275,6	604,9	286,1	-318,8	-52,70

Чистий прибуток діяльності за 2020 рік у ТОВ «Веселка-Феніче» становить 286,1 тис. грн., що в порівнянні з 2019 роком зменшився на 52,7 % або на 318,8 тис. грн. Основною причиною зменшення фінансових результатів стало зниження обсягів реалізації продукції на 19,2 %, що становить 278,7 тис. грн., а також попри загальне зниження витрат на 90,7 тис. грн., витрати на одиницю реалізованої продукції зросли на 14,2 %. Таким чином, на досліджуваному

підприємстві потрібно розробити ряд заходів, спрямованих на стимулювання ефективності реалізації продукції та зменшення витрат.

Основною функцією обліку є забезпечення об'єктивною інформацією про стан господарюючого суб'єкта у певний період часу. До основної інформації можна віднести величину отриманого прибутку (збитку), суми відповідному витрат та доходів від різних видів діяльності тощо. Основні фінансові показники діяльності підприємства відображаються у звіті про фінансові результати, де відображається основні елементи – доходи та витрати.

Розрахунок прибутку – основна складова облікового процесу, оскільки. прибуток використовують як базу для розрахунку податку на прибуток, та як основний показник, що характеризує результативність господарської діяльності суб'єкта господарювання. А на великих підприємствах виступає критерієм для розрахунку дивідендних виплат, та як основний фактор що використовується для встановлення рівня заробітної плати працівників та винагород управлінського персоналу.

Основними елементами у процесі формування прибутку підприємства є його доходи та витрати. У системі бухгалтерського обліку передбачено основні принципи та правила розрахунку та оцінки доходів, витрат і визначення фінансових результатів. Проте для ефективного функціонування підприємства, необхідно застосовувати додаткові елементи фінансового та управлінського обліку для прийняття управлінських рішень та вирішення поточних практичних завдань.

Висновки до розділу 2

1. Організація на підприємстві фінансового обліку доходів та витрат та розрахунку фінансових результатів є важливою частиною загальної організаційної структури управління. Її сутність полягає в ефективній організації системи обліку на підприємстві, основними складовими

елементами якої є механізми формування організаційних, технологічних та методичних рішень.

2. Розвиток та впровадження у практику діяльності підприємств фінансового обліку доходів та витрат свідчить про часткову направленість на виконання поточних запитів управлінського персоналу. Тому запровадження ефективної системи фінансового обліку дозволить підвищити ефективність системи управління підприємством.

3. Проведений аналіз системи обліку доходів та витрат ТОВ «Веселка-Феніче» та зниження показників чистого прибутку показує необхідність застосування додаткових елементів фінансового обліку доходів та витрат для забезпечення їх аналізу за центрами відповідальності, що дозволить оцінити їх вплив на формування прибутку підприємства та підвищить ефективність прийняття на їх основі управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА АУДИТ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТА ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Організація та методика управлінського обліку витрат та доходів підприємства

Удосконалення системи управління доходами та витратами підприємств в сучасних умовах функціонування не можливе без організації ефективного управлінського обліку. Важливою передумовою для його побудови на вітчизняних підприємствах є визначення управлінського обліку як економічної категорії та визначення його сутності. У загальному розумінні управлінський облік – це не результат цілеспрямованого розвитку системи бухгалтерського обліку, для формування надійного джерела постачання інформації для потреб системи управління підприємством.

Відповідно до Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” управлінський облік – це система, основним призначенням якої є накопичення, обробка та аналіз інформації про діяльність підприємства для забезпечення внутрішніх користувачів з метою підвищення ефективності процесу управління підприємством.

Місце та необхідність впровадження управлінського обліку в системі бухгалтерського обліку підприємства визначається в процесі порівнянні основних ознак фінансового та управлінського обліку. При цьому основними відмінностями є структура обліку, оскільки основна мета фінансового та управлінського обліку полягає у наданні інформації користувачам для прийняття ефективних рішень, то структури обліку співставляються за різним змістом основних показників та характеристик: у фінансовому обліку – основним елементом є активи підприємства як сукупність зобов'язань та власного капіталу, а в управлінського обліку – це затрати та їх вплив на фінансові результати.

Узагальнивши різноманітні підходи можна виокремити найважливіші критерії для порівняння фінансового і управлінського обліку, що дозволило визначити характерні ознаки управлінського обліку та його особливості:

- Необов'язковість ведення та відсутність нормативно-правової регламентації
- Орієнтація на внутрішніх користувачів з метою підвищення ефективності управління підприємства
- Інформація управлінського обліку становить комерційну таємницю підприємства та носить прогнозний характер
- Застосування різноманітних методів, прийомів та використовуваних вимірників в управлінському обліку дозволяють ефективніше здійснювати функції аналізу, контролю та планування.
- Сфокусованість на окремих напрямках діяльності – видах продукції, центрах відповідальності, ринках збуту і т.д.
- Основними об'єктами управлінського обліку є витрати, доходи та фінансові результати діяльності підприємства.

Найскладнішою та найважливішою проблемою організації управлінського обліку на підприємствах в сучасних умовах є вибір ефективних методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції. Велика кількість існуючих методів обліку витрат та калькулювання собівартості дозволяє виявити та визначити різні варіанти їх поєднання, що дозволить підвищити ефективність діяльності підприємства, запровадити систему контролю за використанням ресурсів у системи управлінського обліку.

На рис. 3.1. представлено методологічну модель організації управлінського обліку, що побудована на основі класифікації методів обліку витрат з врахуванням основних принципів: оперативності обліку витрат, повноти їх включення у собівартість.

В залежності від ступеня централізації обліку на практиці розрізняють два види організації управлінського обліку – інтегрована та автономна.

Рис. 3.1. Система організації управлінського обліку витрат на підприємстві

Інтегрована система обліку витрат використовує поєднання фінансового та управлінського обліку в межах системи бухгалтерського обліку підприємства. Формування синтетичних рахунків управлінського обліку проводиться на основі класифікації витрат підприємства на: виробничі, загальновиробничі, адміністративні, витрати на збут та інші. А проведення групування інформації за статтями витрат, асортиментом продукції та центрами відповідальності здійснюється шляхом організації підсистеми аналітичного обліку.

Автономна система передбачає незалежне ведення фінансового та управлінського обліку, в якій інформація про витрати у фінансовому обліку згрупована за економічними елементами, а для потреб управлінського обліку за статтями витрат, асортиментом продукції та центрами відповідальності. Таке паралельне ведення фінансового і управлінського обліку здійснюється за

допомогою спеціальних парних контрольних рахунків, що перехресно відображають один одного.

Важливою ознакою класифікації методів обліку витрат є повнота їх включення у собівартість готової продукції. Для цього характерним є поділ витрат на повні витрати та неповні або часткові витрати. Спільним для обох методів є віднесення прямих виробничих витрат у склад собівартості продукції та визнання адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат витратами звітного періоду. Відмінність даних методів полягає у підході до визначення постійних загальновиробничих витрат.

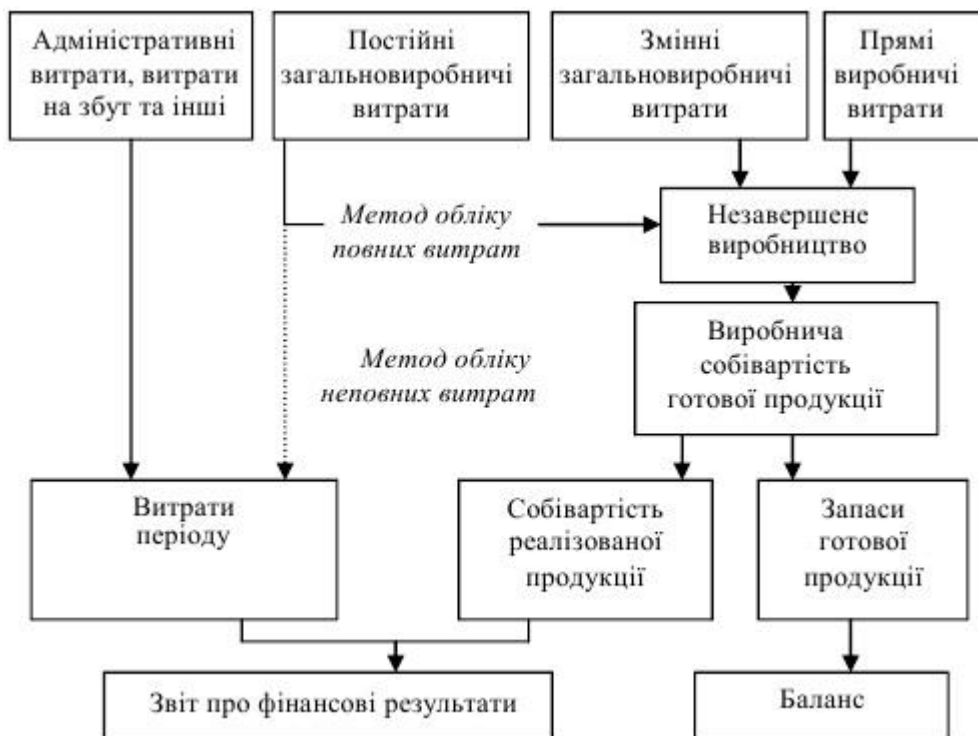

Рис. 3.2. Співвідношення методів обліку повних та неповних витрат

Метод обліку повних витрат побудований на основі поділу витрат на прямі та непрямі і включає до складу собівартості продукції усі загальновиробничі витрати, тому даний метод доцільно використовувати на підприємствах виробничого характеру.

Метод обліку неповних витрат при розрахунку собівартості продукції включає до її складу лише змінні загальновиробничі витрати, а постійні загальновиробничі витрати списуються за рахунок прибутку підприємства. Тому

цей метод доцільніше використовувати на торгових підприємствах, оскільки він в повній мірі зорієнтований на процес реалізації продукції.

Одним із важливих елементів організація управлінського обліку є облік витрат за центрами відповідальності, який дозволяє підвищити ефективність системи управління в напрямі планування, обліку, контролю та аналізу інформації.

При цьому, створення системи управлінського обліку витрат за центрами відповідальності на конкретному підприємстві повинно відбуватися відповідно до таких принципів:

1. Функціональне та територіальне розмежування центрів відповідальності.
2. Визначення відповідальних осіб та меж їх відповідальності за результати роботи.
3. Формування структури витрат за кожним центром відповідальності.
4. Розробка звітності про виконання кошторисів за центрами витрат.
5. Проведення аналізу відхилень фактичних витрат від планових.
6. Запровадження системи стимулювання працівників.

В загальному розрізняють такі центри відповідальності, рис. 3.3:

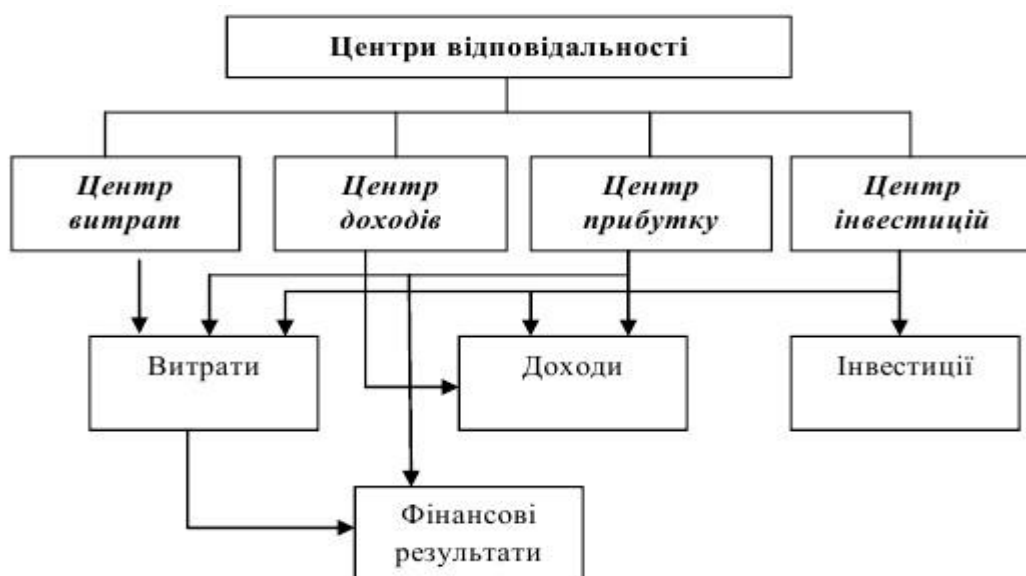

Рис. 3.3. Види центрів відповідальності

- центри витрат – це структурні підрозділи підприємства, на яких не створюються доходи, а відповідальність несеється лише за витрати, сюди відносять бригади, цехи, відділи тощо;

- центри доходів – це підрозділи підприємства, відповідальні особи на яких несуть відповідальність за формування доходів, це – відділи збуту, регіональні представництва та ін;

- центри прибутку – це організаційно-структурні підрозділи підприємства, які формують фінансовий результат, а керівники несуть відповідальність як за витрати, так і за доходи, сюди відносять магазини, відділення, філії;

- центри інвестицій – це підприємство в цілому або відокремлений структурний підрозділ, на якому здійснюється контроль за витратами, доходами, фінансовими результатами та дозволено здійснювати інвестиції у власні активи.

3.2. Організація проведення внутрішнього контролю доходів і витрат діяльності підприємства

Організація проведення внутрішнього контролю формування собівартості продукції здійснюється за рах. 901 «Собівартість реалізованої продукції».

При цьому основними завданнями внутрішнього контролю витрат понесених на виробництво продукції є:

- правильність визнання витрат та віднесення їх до валових;
- перевірка витрат виробництва за елементами та статтями калькуляції; законність включення витрат у склад собівартості продукції;
- економічна обґрунтованість норм витрат сировини і матеріалів;
- перевірка сум витрат від браку;
- перевірка структури витрат незавершеного виробництва;
- правильність віднесення витрат до прямих виробничих витрат і непрямих загальновиробничих витрат;

- правильність віднесення витрат до змінних і постійних загальновиробничих витрат

Основними джерелами інформації проведення внутрішнього контролю витрат та собівартості продукції є:

- 1) первинні документи обліку матеріальних цінностей;
- 2) документи з нарахування заробітної плати
- 3) відомості та журнали обліку;
- 4) аналітична інформація про витрати виробництва за видами продукції;
- 5) документи обліку залишків матеріалів на складах;
- 6) фінансова звітність.

Проведення внутрішнього контролю витрат діяльності підприємства включає перевірку порядок документального оформлення витрат на підприємств та правильності ведення обліку незавершеного виробництва, суми витрат на поворотні та неповоротні відходи. При цьому необхідно перевірити інвентаризаційні описи кожного виробничого підрозділу на правильність відображення залишків матеріалів на всіх стадіях, правильність віднесення витрат за періодами, в яких їх було здійснено. Правильність відображення витрат здійснюється у кількісному та у вартісному виразі.

Важливим елементом внутрішнього контролю є калькулювання собівартості, де необхідно визначити сукупність витрат виробництва продукції та правильність їх перенесення на готову продукцію і незавершене виробництво, а також аналіз відхилень витрат за статтями калькуляції та елементами витрат.

Наступним етапом є перевірка транспортно-заготівельних витрат, віднесення їх до окремих видів продукції та визначення кінцевого фінансового результату.

Перевірка витрат на виконання робіт та надання послуг здійснюється за рах. Кт 23 та Дт 903 на правильність відображення їх в первинних та зведених документах обліку.

Під час діяльності підприємства виникають витрати, що не відносяться до собівартості продукції, згідно з П(С)БО 16 «Витрати» – це адміністративні витрат, витрати на збут та інші операційні витрати.

Перевірка адміністративних витрат починається з визначення їх складу та структури. Далі необхідно перевірити правомірність віднесення адміністративних витрат на рах. 92 та списання їх за кредитом на рах. 79.

Аналітичний облік адміністративних витрат перевіряють на основі відомостей з нарахування заробітної плати та нарахувань на заробітну плати управлінського персоналу, розрахунків амортизації основних засобів і нематеріальних активів адміністративного призначення тощо.

Витрати на збут продукції протягом звітного періоду обліковуються на рах. Дт 93 та списуються у кінці звітного періоду за кредитом на рах. 791. Перевірка даних витрат здійснюється аналогічно до адміністративних, проте особливістю є те, що проводиться по кожному елементу витрат окремо.

Контроль обліку інших операційних витрат здійснюють за рах. 94 у розрізі субрахунків. За Дт 94 відображають суми визнаних витрат, за кредитом в кінці місяця – їх списання на рах. 791.

Внутрішнього контролю процесу реалізації продукції, доходів та формування фінансових результатів включає перевірку:

- виконання планового обсягу реалізації продукції в розрізі асортименту;
- первинних документів відвантаження продукції;
- правильність визнання доходів;
- формування цін на продукцію;
- аналіз виручки підприємства;
- правильність оприбуткування та списання готової продукції на складах;
- проведення інвентаризації залишків готової продукції;
- формування фінансових результатів діяльності.

Основними джерелами інформації проведення внутрішнього контролю доходів та результатів діяльності підприємства є:

- первинні документи на відвантаження продукції;
- податкові накладні;
- облікові реєстри по рах. 26, 36, 70, 72, 73, 74, 75, 94, 90, 92, 93 та 79;
- книги обліку придбання та продажу матеріальних цінностей.

Спочатку перевіряється порядок проведення оцінки продукції відповідно до П(С)БО 9 на всіх етапах руху:

При надходженні або виробництві готова продукція зараховується на баланс підприємств за первісною вартістю, що формується як сума усіх фактичних витрат на її виробництво чи придбання. Тому необхідно перевірити перелік всіх понесених витрат

Вибуття продукції обліковується за фактичною вартістю. При цьому важливо дотримання методу оцінки вартості матеріальних цінностей (середньозваженої собівартості, ФІФО, за цінами продажу тощо).

Далі перевіряється правильність обліку руху готової продукції на складах підприємства, а також відображення в обліку відвантаженої готової продукції, визначення доходу від реалізації та фінансових результатів.

Визначення фінансових результатів здійснюється з дотриманням принципів визнання доходів згідно П(С)БО. При цьому звітним періодом є календарний рік. Доходи та фінансовий результат діяльності визначають методом наростаючого підсумку за звітний період.

Завдання внутрішнього контролю визначення доходу полягає в аналізі доходів підприємства за видами діяльності. Для цього зіставляються суми доходів та витрат звітного періоду та перевіряється правильність визначення фінансового результату діяльності підприємства на кінець звітного періоду.

Загальна схема формування результатів діяльності підприємства наведена на рис. 3.3.

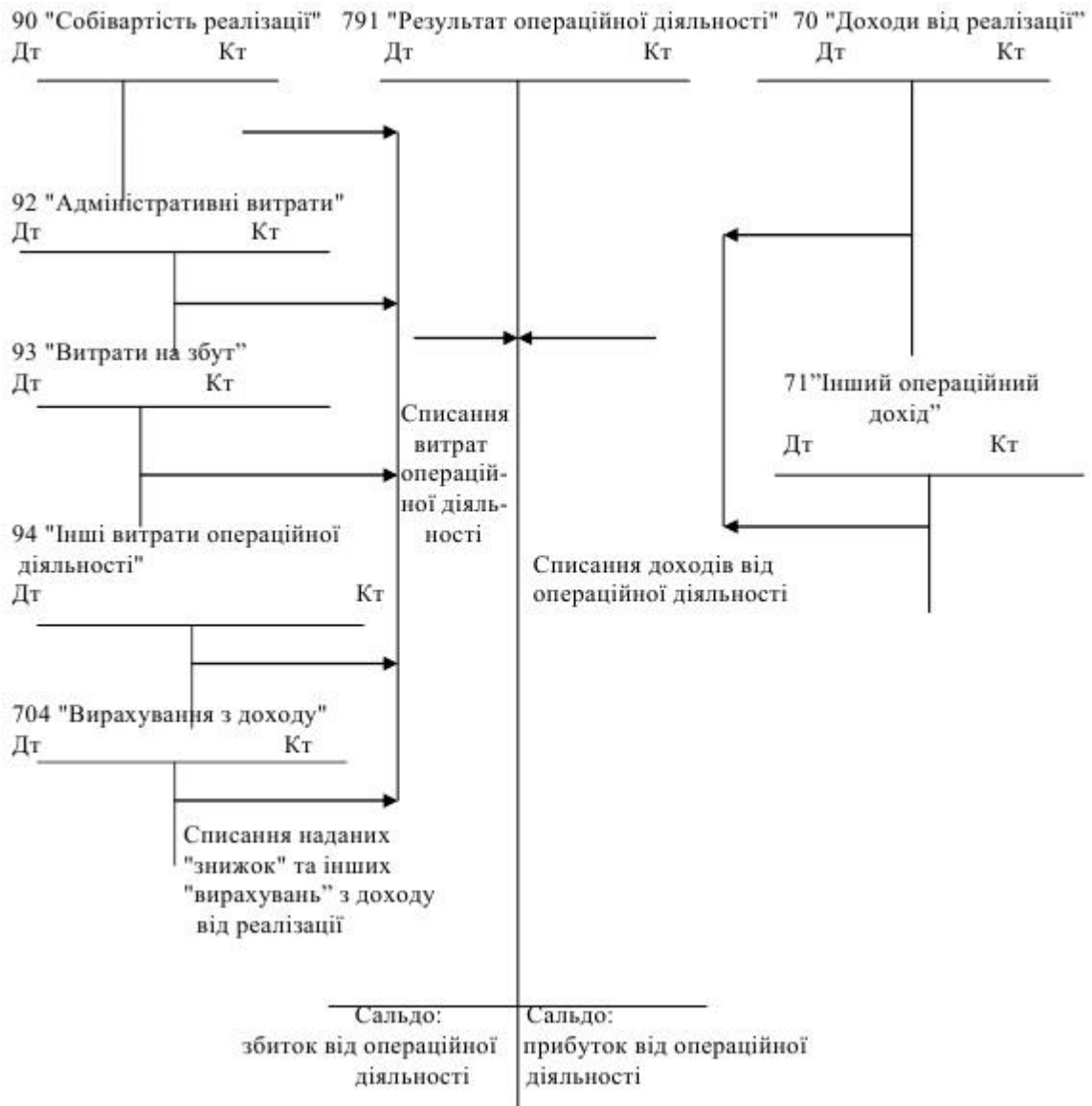

Рис. 3.4. Схема формування фінансового результату

Перевірка доходів і фінансових результатів проводиться за такою схемою:

1. Перевірка правильності ведення обліку доходів за напрямками діяльності; правильність складання первинних та на їх основі зведених документів.
2. Перевірка та контроль відображення господарських операцій з реалізації готової продукції та списання доходу в кінці звітного періоду на рах. 791.
3. Перевірка порядку відображення господарських операцій з обліку реалізації готової продукції.

4. Перевірку правомірності відображення господарських операцій з обліку доходів від реалізації продукції та формування фінансових результатів.
5. Аналіз доходу від використання активів іншими сторонами.
6. Перевірка інших доходів від операційної діяльності.
7. Зіставлення первинних документів, аналітичних та синтетичних облікових реєстрів із даними фінансової звітності підприємства.

3.3. Оцінка фінансових результатів діяльності ТОВ «Веселка-Феніче»

Фінансова звітність підприємства за 2019 та 2020 рока наведено в Додатках А та Б. Підсумок балансу станом на 31 грудня 2020 року становить 1914,5 тис. грн., що на 297,8 тис грн. більше ніж за попередній період. Проте дане збільшення відбулось за рахунок зростання дебіторської заборгованості на 492 тис. грн. та відповідно зростання нерозподіленого прибутку на 281,4 тис.грн.

Таблиця 3.1

Аналітичний баланс активів ТОВ «Веселка-Феніче» за 2019-2020 рр., тис.грн.

Статті балансу	2019	2020	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Основні засоби	151,0	115,1	-35,9	-23,77
первісна вартість	177,6	177,6	0	0,00
знос	26,6	62,5	35,9	134,96
Запаси	1179,4	1006,3	-173,1	-14,68
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	254,7	746,7	492	193,17
Інша поточна дебіторська заборгованість	18,4	25,0	6,6	35,87
Гроші та їх еквіваленти	2	10,1	8,1	405,00
Витрати майбутніх періодів	1,0	1,1	0,1	10,00
Інші оборотні активи	10,2	10,2	0	0,00
Баланс	1616,7	1914,5	297,8	18,42

Розрахуємо коефіцієнт зносу основних засобів:

$$K_3 = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість}} * 100\% \quad (3.1)$$

$$K_{319} = \frac{26,60}{177,6} * 100\% = 14,98\%$$

$$K_{320} = \frac{62,5}{177,6} * 100\% = 35,19\%$$

Коефіцієнт зносу відображає частку зношених основних засобів у їх загальній вартості та показує питому вагу вартості, яка перенесена на вироблену продукцію. На початок звітного періоду коефіцієнт зносу 14,98%, а на кінець становив 35,19%. На даному підприємстві коефіцієнт зносу становить менше 50%, тому вважається, що основні засоби є придатним до експлуатації. Проте, даний показник на кінець звітного періоду зріс, що відображає погіршення стану основних засобів.

У II розділі активу балансу «Оборотні активи» відображено інформацію про грошові кошти, їх еквіваленти та інші активи, що призначені для реалізації і споживання протягом операційного циклу.

Згідно даних таблиці 3.1 значно зросла дебіторська заборгованість за продукції на 492 тис. грн., що становить 193,17 %, а по відношенню до валюти балансу становить 39 %. Це свідчить про проблеми з оплатою за реалізовану продукцію.

Інша поточна дебіторська заборгованість відображає заборгованість дебіторів, яку не можна включити до інших статей дебіторської заборгованості, і в даному підприємстві за звітний період зросла на 6.6 тис. грн. або 35,87 % та становить 25,0 тис. Гроші та їх еквіваленти також зросли на 8,1 тис. грн., це свідчить незначне зростання платоспроможності установи.

Аналіз активу балансу можна проводити здійснюючи вертикальний (структурний) аналіз.

Таблиця 3.2

Вертикальний аналіз активів балансу за 2019-2020 рр., тис.грн.

Статті балансу	2019	Структура на початок періоду, %	2020	Структура на кінець періоду, %
Необоротні активи	151,0	9,34	115,1	6,01
Оборотні активи	1465,7	90,66	1799,4	93,99
Всього	1616,7	100	1914,5	100

Як видно з таблиці 3.2 у в структурі активів балансу оборотні активи становлять 90,66% у 2019 року та 93,99% на кінець 2020 р., що притаманно суб'єктам малого бізнесу, які не здійснюють виробничої діяльності. При цьому необоротні активи, які становлять 9,34% на кінець 2019 року і 6,01% на кінець 2020 року, за рахунок зносу основних засобів.

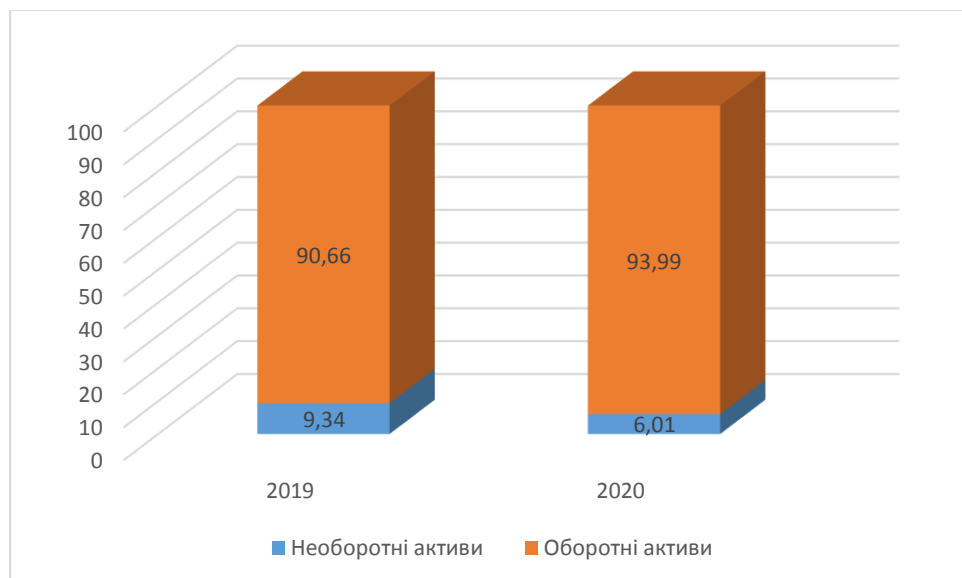

Рис. 3.5 Структура активу балансу ТОВ «Веселка-Феніче»

Як бачимо спостерігається тенденція до збільшення частки оборотних активів з 90,66 % до 93,99 %, оскільки оборотні активи є основним інструментом діяльності торгового підприємства, що призводить до покращення результатів діяльності установи.

Таблиця 3.3

Аналітичний баланс власного капіталу ТОВ «Веселка-Феніче» за 2019-2020 рр.

Статті балансу	2019	2020	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Зареєстрований (пайовий) капітал	500	500	-	-
Додатковий капітал	20,6	25,3	4,7	22,82
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	866,8	1148,2	281,4	32,46
Всього	1387,4	1673,5	286,1	20,62

Пасиви підприємства складаються з власного капіталу та поточних зобов'язань. В ТОВ «Веселка-Феніче» власний капітал становить 1673,5 тис. грн., та зріс на 286,1 тис. грн або 20,62 %. Це вказує, що установа є фінансово стійка та не залежить від зовнішніх джерел фінансування.

У структурі власного капіталу підприємства значне місце займає нерозподілений прибуток, що становить 68,61 % від власного капіталу, за 2020 рік його величина зросла на 32,46 % або на 281,4 тис. грн., що характеризує підприємство як фінансово стійке

Таблиця 3.4

Аналітичний баланс поточних зобов'язаннях ТОВ «Веселка-Феніче»

за 2019-2020 рр.

Статті балансу	2019	2020	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	32,1	13,3	-18,8	-58,57
розрахунками з бюджетом	60,5	147,8	87,3	144,30
розрахунки з оплати праці	3,3	7,9	4,6	139,39
Інші поточні зобов'язання	375,9	59,5	-316,4	-84,17
Всього	471,8	229,3	-242,5	-51,40

III розділ пасиву балансу «Поточні зобов'язання» відображає зобов'язання підприємства, які будуть погашені терміном до 12 місяців, зобов'язання за одержаними коштами осіб виданими підприємством.

В ТОВ «Веселка-Феніче» поточна кредиторська заборгованість знизилась на 242,5 тис. грн., через погашення зобов'язань в частині інших поточних зобов'язань, що є позитивним.

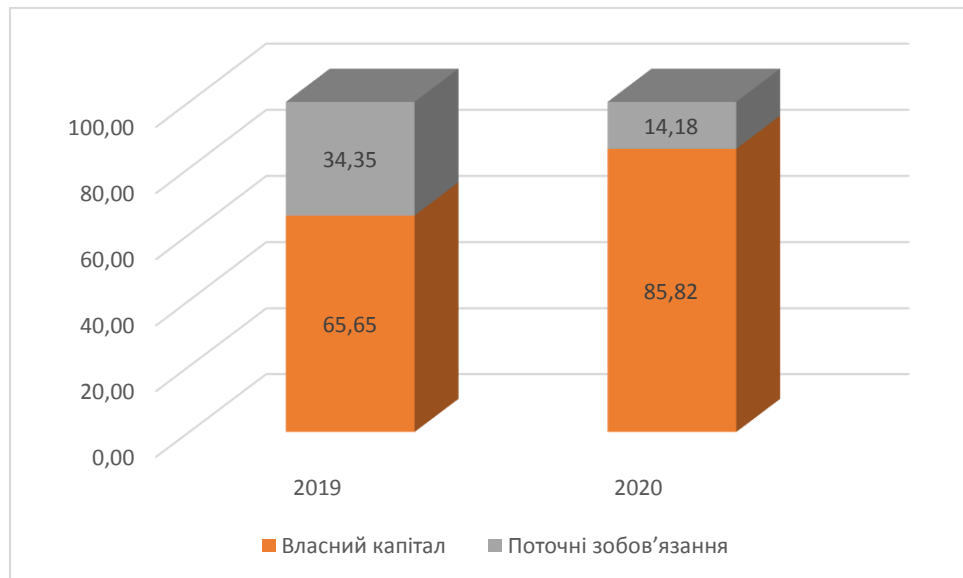

Рис. 3.6 Структура пасиву балансу ТОВ «Веселка-Феніче»

Таблиця 3.5

Аналіз фінансових результатів за 2019-2020 рр., тис.грн.

Стаття	2020	2019.	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення
Чистий дохід від реалізації продукції	2410,4	2881,2	-470,8	-16,34
Інші операційні доходи	7,0	5,5	1,5	27,27
Інші доходи	0,4	10,6	-10,2	-96,23
Собівартість реалізованої продукції	1179,2	1457,9	-278,7	-19,12
Інші операційні витрати	889,7	692,9	196,8	28,40
Інші витрати	0	8,8	-8,8	-100,00
Чистий прибуток	286,1	604,9	-318,8	-52,70

Пасив балансу можна аналізувати використовуючи вертикальний (структурний) аналіз.

Як видно з рис. 3.6. найбільшу питому вагу в структурі пасиву балансу становить власний капітал, що становлять 65,65 % на кінець 2019 року та 85,82% на кінець 2020 року. Поточні зобов'язання зменшились на 51,4 %, який становить 14,18 % на кінець звітного періоду

Оцінка фінансових результатів діяльності ТОВ «Веселка-Феніче» проводиться на підставі Звіту про фінансові результати.

Чистий дохід від реалізації продукції у 2020 році по відношенню до 2019 році зменшився на 470,8 тис. грн., що пояснюється обсягом реалізації продукції та безпосередньо вплинуло на зменшення прибутку підприємства. При цьому інші операційні

Висновок до розділу 3

1. Управлінський облік як самостійна сфера економічної діяльності характеризується використанням специфічних об'єктів та методів проведення дослідження витрат та доходів підприємства.

2. Внутрішній контроль витрат і доходів діяльності необхідно проводити за напрямками діяльності підприємства та у відповідності з дотриманням організаційних процедур здійснення аналізу господарських операцій. Надійна система внутрішнього контролю доходів та витрат дозволить ефективно здійснювати господарську діяльність та підвищити результативність.

3. Проведений аналіз фінансових результатів діяльності ТОВ «Веселка-Феніче» показав, що техніко-економічні показники підприємства у 2020 році погіршились. Чистий дохід від реалізації продукції у 2020 році по відношенню до 2019 році зменшився на 470,8 тис. грн., що пояснюється обсягом реалізації продукції та безпосередньо вплинуло на зменшення прибутку підприємства.

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Організація системи охорони праці в ТОВ «Веселка-Феніче»

Охорона праці – це система законодавчих, соціально-економічних, організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів, що забезпечують безпеку збереження здоров'я та працездатності людини в процесі її праці.

Управління охороною праці – сукупність органів управління підприємством, які на підставі комплексу нормативної документації проводять цілеспрямовану, планомірну діяльність щодо здійснення завдань управління з метою забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці.

Створення системи управління охороною праці здійснюється шляхом послідовного визначення мети, об'єкта управління, завдань, заходів охорони праці, функцій і методів управління, побудови організаційної структури управління, складання нормативно-методичної документації тощо. Головна мета управління охороною праці – створення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці, покращення виробничого побуту, запобігання травматизму, мінімізація професійних захворювань.

Закон України «Про охорону праці» незалежно від форми власності та виду діяльності підприємства зобов'язує створювати систему управління охороною праці для організації виконання правових, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних, соціально-економічних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням і аваріям у процесі праці.

На кожному підприємстві має бути передбачено забезпечення працівникам соціальних гарантій у галузі охорони праці, а також комплексні заходи щодо досягнень встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та

виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму і професійних захворювань.

Медичним попереднім і періодичним оглядам підлягають працівники, які приймаються на роботу або працюють у контакті з шкідливими речовинами та несприятливими виробничими чинниками; працівники усіх професій, що, зафіксовані у Положенні про медичний огляд працівників певних категорій. Додержання правил техніки безпеки і виробничої санітарії залежить не лише від виконання власником чи уповноваженим органом своїх обов'язків, але й від того, наскільки кожний працівник знає і виконує їх під час роботи. Інструктаж й навчання працівників з питань охорони праці є складовою частиною системи управління охороною праці підприємства і проводиться з усіма працівниками в процесі їх трудової діяльності. Примірник інструкції з охорони праці повинен бути виданий працівникові за його професією або вивішений на його робочому місці. Перед перевіркою знань з охорони праці на підприємстві необхідно організувати заняття, лекції, семінари, консультації. Перелік питань для перевірки знань із охорони праці з урахуванням специфіки виробництва повинні складати члени комісії з перевірки знань з питань охорони праці, узгоджувати служба охорони праці та затверджувати керівник підприємства.

Результати перевірки знань працівників з питань охорони праці оформляються протоколом. Особам, які при перевірці знань показали задовільні результати, видаються посвідчення. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання і перевірку знань, забороняється.

Відповідно до пункту 1.4. Типового положення про службу охорони праці, вона створюється на підприємствах з кількістю працюючих 50 і більше осіб. Якщо ж підприємство має лише до 50 працівників, то функції служби охорони праці можуть виконувати особи з відповідною професійною підготовкою за сумісництвом. Передбачається, що при відсутності спеціалістів відповідної кваліфікації, можуть бути використані послуги асоціації спеціалістів з охорони праці. За чисельності працюючих на підприємстві до 50 чоловік включно –

обов'язки з організації служби охорони праці покладаються на заступника директора з технічних питань.

Заходи з охорони праці базуються на законодавчих і нормативних положеннях. Адміністрація для створення безпечних і нешкідливих умов праці працівників і для власної безпеки зобов'язана керуватися переліком основних нормативно-законодавчих актів і документів з охорони праці, затверджених на рівні держави.

Таблиця 4.1

Нормативно-правова база
з питань охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях

№	Нормативно-правові акти	Наявність
1	Закон України «Про охорону праці»	+
2	Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки»	+
3	Типове положення про службу охорони праці	+
4	Типове положення про навчання з питань охорони праці	+
5	Положення про розробку інструкцій з охорони праці	+
6	Положення про медичний огляд працівників певних категорій	+
7	Перелік посад, посадових осіб, які зобов'язані проходити попередню і періодичну перевірку знань з охорони праці	+
8	Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці	+
9	Положення про систему управління охороною праці	+

Для об'єктивного аналізу відповідності умов праці діючим нормативно-правовим актам України необхідно здійснити санітарно-гігієнічну характеристику умов праці структурних підрозділів підприємства, атестацію робочих місць за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.

Виробничі приміщення об'єкта дослідження електрифіковано згідно з усіма відповідними нормами. Для швидкого і якісного виконання своїх

службових обов'язків працівники користуються відповідною технікою, телефонами, персональними комп'ютерами тощо.

У службових приміщеннях адміністративного апарату, зокрема бухгалтерії, використовуються сучасні комп'ютери з рідкокристалічними моніторами. Вони застосовуються виключно за призначенням, так як можуть бути електронебезпечними при неправильному використанні. Рентгенівське випромінювання від рідкокристалічних моніторів комп'ютерів не становить небезпеки для користувача, оскільки інтенсивність такого випромінювання є нижчою від норми. Рівень електромагнітного випромінювання рівна $0,7 \text{ Вт / м}^2$, який передбачає можливий 12-ти годинний період перебування у зоні випромінювання, рівень напруженості електростатичного поля становить 12 кВ/м , тобто знаходиться в межах норми. Усі службові приміщення обладнані комп'ютерними столами, офісними кріслами і шафами для документів. Усі вони розміщені відповідно до їх функціонального призначення, а їх кількість відповідає номенклатурі знарядь праці, змісту та особливостям виконуваної роботи. Конструкція робочих столів відповідає сучасним вимогам ергономіки, забезпечує оптимальне розміщення на робочій поверхні обладнання і документів. Висота робочої поверхні столів становить $0,75 \text{ м}$, ширина $1,3 \text{ м}$, глибина $0,9 \text{ м}$. Робочі столи мають простір для ніг заввишки $0,7 \text{ м}$, завширшки – $0,95 \text{ м}$, завглибшки $0,55 \text{ м}$. Робочі крісла є підйомно-поворотними, регульованими за висотою, з переднім заокругленим краєм. Висота поверхні сидіння регулюється в межах $0,4\text{-}0,5 \text{ м}$, ширина і глибина становлять $0,45 \text{ м}$. Кут нахилу спинки регулюється в межах $0^\circ\text{-}30^\circ$ відносно вертикального положення. Для зниження статичного напруження м'язів верхніх кінцівок встановлені стаціонарні підлокітники завдовжки $0,25 \text{ мм}$. Поверхня сидіння відповідає усім вимогам. Монітори комп'ютерів розташовується на відстані $0,7 \text{ м}$ від очей користувача. Клавіатура розташована на поверхні столу на відстані $0,2 \text{ м}$ від краю, звернутого до працюючого. У конструкції клавіатури передбачений опорний пристрій, який дає змогу змінювати кут нахилу поверхні клавіатури у межах $5\text{-}15$. Таким чином, ергономічні параметри робочих місць повністю

відповідають чинним в Україні вимогам до їх організації та конструкції й забезпечують підтримання оптимальної робочої пози працівника.

Всі виробничі приміщення об'єкта дослідження облаштовані медичними аптечками, які розміщені у помітних легкодоступних місцях. Основними можливими причинами виникнення пожежі є перепади напруги в електромережі; попадання вологи на працюючі електроагрегати; неналежне зберігання паливо-мастильних матеріалів; використання електро побутових пристроїв; непрофесійне ставлення до сільськогосподарської техніки; несправна електропроводка; пересихання електроізоляційних матеріалів; залишення без нагляду електроприладів.

За результатами дослідження нами запропоновано заходи, направлені на покращення ситуації в галузі безпеки в надзвичайних ситуаціях: видання розпорядження по підприємству про призначення осіб, що відповідальні за пожежну безпеку структурних підрозділів; своєчасне інформування пожежної охорони про несправність пожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання тощо; проведення повторних протипожежних інструктажів та занять за програмою пожежно-технічного мінімуму з особами, відповідальними за пожежну безпеку.

4.2. Забезпечення захисту персоналу суб'єктів господарювання та населення від впливу іонізуючих випромінювань

Захист населення і персоналу суб'єктів господарювання від НС здійснюються на відповідним принципах, що забезпечують максимально ефективно вирішення проблеми. Ними є:

- пріоритетність завдань спрямованих на захист людей, збереження їх здоров'я і довкілля;

- обов'язковість завчасного планування і реалізації заходів щодо захисту населення і територій з урахуванням економічних, природних та інших особливостей регіону і ймовірності виникнення НС;

- комплексне використання способів і засобів захисту і надання переваги раціональності при виборі способу захисту;

- вільний доступ населення до інформації щодо захисту населення від НС;

- особиста відповідальність керівників органів ЦЗ і піклування громадян про власну безпеку, неухильне дотримання ними правил поведінки та дій у НС.

Основними способами захисту є:

1. Укриття людей в захисних спорудах. Суть способу полягає у своєчасному укритті людей в спеціальних інженерних спорудах, які здатні захистити людей від дій уражаючих факторів або послабити їх дії.

Наявний фонд захисних споруд в повсякденних умовах життєдіяльності використовується для господарських, культурних і побутових потреб у порядку, який забезпечує використання їх за прямим призначенням в установленій короткий термін.

2 Евакуаційні заходи. Як спосіб захисту, полягає в завчасному вивезенні (виведенні населення із місць можливого ураження, зони катастрофічного (зараження) в безпечні райони на тимчасове або постійне проживання.

3 Радіаційний і хімічний захист. Радіаційний і хімічний захист включає заходи щодо виявлення та оцінки радіаційної і хімічної обстановки, організації та здійснення дозиметричного і хімічного контролю, розроблення і впровадження типових режимів радіаційного захисту, забезпечення населення засобами індивідуального та колективного захисту з погрібними характеристиками, організацію та проведення спеціальної обробки.

Протирадіаційні укриття (ПРУ) – призначені для захисту осіб, що укриваються, від впливу іонізуючого випромінювання при радіоактивному забрудненні місцевості і допускають безперервне перебування у них розрахункової кількості осіб, що укриваються, до двох діб.

Це не герметична споруда і тому в ПРУ треба знаходитися в засобах індивідуального захисту. Захисні властивості ПРУ характеризуються $K_{\text{осл}}$. За цим показником ПРУ поділяють на групи: до I групи відносяться ПРУ, які мають $K_{\text{осл}}$ – від 100 до 200; до II – від 50 до 100.

До складу ПРУ входять основні і допоміжні приміщення. До основних приміщень належать приміщення для розміщення осіб, що укриваються; до допоміжних приміщень належать санітарні вузли, вентиляційні та приміщення для зберігання забрудненого верхнього одягу.

До ПРУ, які збудовані за типовими проектами, вимоги яким вони повинні відповідати, в основному такі, як і для сховищ.

Один із основних показників ПРУ – послаблює дію радіації, дозу опромінення ПРУ, які будуються за типовими проектами, мають коефіцієнт захисту 200, крім того, можуть витримувати надмірний тиск до 20 кПа.

ПРУ місткістю 50 чол. і більше обладнується примусовою вентиляцією тільки в режимі I – чистої вентиляції.

Для захисту приміщення від пилу, парів проводиться герметизація входів. Через 4-6 год. ПРУ провітрюють, одягнувши ЗІЗ на 10-15 хв., і виходять із ПРУ.

Електропостачання – від зовнішньої мережі. Водопостачання – від водогону або спеціальних резервуарів (баків).

При наявності радіоактивних речовин споживання їжі і води забороняється.

Статус захисної споруди, її основні технічні характеристики визначаються паспортом сховища (протирадіаційного укриття) підписаний керівником експлуатуючої організації і представником управління (відділу) з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту міста (району).

Керівники підприємств, установ та організацій, незалежно від форм власності та господарювання, на балансі яких знаходяться ЗС ЦО, забезпечують їх належний технічний стан і готовність до укриття населення.

Радіаційна безпека персоналу забезпечується наступними заходами:

- обмеженням допуску до роботи з джерелами випромінювання за віком, статтю, станом здоров'я, рівнем раніше отриманої дози опромінення;
- створенням умов праці, що відповідають вимогам діючих норм і правил радіаційної безпеки;
- застосуванням індивідуальних засобів захисту;
- дотриманням встановлених контрольних рівнів випромінювання;
- організацією системи інформації про радіаційний стан на об'єкті і робочих місцях.

Організаційні заходи, що забезпечують радіаційну безпеку особливо радіаційно-небезпечних робіт:

- оформлення роботи нарядом чи розпорядженням;
- оформлення допуску до роботи;
- організація нагляду в процесі виконання роботи;
- регламентація часу перерв і закінчення роботи.

Доза опромінення залежить від: часу, відстані, кількості та наявності перешкод на шляху поширення ІВ. Для реалізації ПРЗ використовують: -захист часом; -відстанню; -кількістю; -екрануванням.

Захист часом та дозою полягає в тому, що накопичена доза прямо пропорційна тривалості опромінення. Захист часом на практиці реалізується:

- шляхом законодавчого зменшення тривалості робочого тижня для персоналу, який працює з ДІВ;
- шляхом здійснення організаційних робіт, які забезпечують:
  - а) мінімальний час перебування в зоні випромінювання ДІВ;
  - б) мінімальний час контакту з ДІВ.

Захист відстанню - доза опромінення обернено пропорційна квадрату відстані. Захист відстанню на практиці реалізується:

- шляхом раціонального планування приміщень;
- шляхом раціонального розташування робочих місць;

- шляхом використання різноманітних маніпуляторів та дистанційного управління ДІВ тощо.

Захист екрануванням- використання різних матеріалів на шляху ІВ
Захист екрануванням на практиці реалізується:

- будівельними конструкціями (стіни, міжповерхові перекриття, перегородки, покриття дверей та віконних рам свинцевими пластинами, захисні ширми);

- використанням індивідуальних засобів захисту (фартух, шапочка, рукавички з просвинцьованої гуми).

Просвітницька робота серед працівників індустріальних та медичних джерел ІВ:

- організація системи інформації про радіаційний стан на об'єкті і робочих місцях;

- Інформаційні листки, стенди, лекції, бесіди про небезпеку радіаційного випромінювання, засоби та заходи профілактики, дотримання правил особистої гігієни.

Серед населення - оповіщення та інформування про наявність радіоактивних джерел чи радіаційної небезпеки; інформаційні листки, бесіди, радіо та телепередачі про поведінку населення та методи індивідуального захисту у разі надзвичайних ситуацій та аварій на радіаційних об'єктах.

Висновки до розділу 4

Отже, проведений аналіз стану охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях у ТОВ «Веселка-Феніче», свідчить, що загалом існуюча система відповідає і внутрішньому регламенту з питань охорони праці, і нормативно-законодавчим актам. У зв'язку з тим, що приміщення за ступенем вибухо- і пожежонебезпечності та вогнестійкості відповідає встановленим нормам,

безпека у надзвичайних ситуаціях в установі гарантована. Планові заходи щодо пожежної безпеки розроблені та здійснені відповідно до законодавства України.

Розглянуті питання з безпеки у надзвичайних ситуаціях є актуальними у сучасних умовах та потребують додаткового впровадження на підприємстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження методики та організації фінансового та управлінського обліку доходів і витрат діяльності підприємства, що дозволило зробити такі висновки:

1. Визначено сутність поняття «дохід», що у загальному розумінні є надходженням економічних вигод від здійснення основної діяльності підприємства. Основні вимоги щодо визнання доходів визначено у П(С)БО 15,.

2. Методологічні основи формування в системі обліку підприємства інформації про витрати та їх відображення у фінансовій звітності. Витрати – це зменшення економічних вигод шляхом вибуття активів чи зростання сум зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу.

3. Подано загальну організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства, визначено основні джерела формування доходів та структуру витрат.

4. Організація на підприємстві фінансового обліку доходів та витрат та розрахунку фінансових результатів є важливою частиною загальної організаційної структури управління. Її сутність полягає в ефективній організації системи обліку на підприємстві, основними складовими елементами якої є механізми формування організаційних, технологічних та методичних рішень.

5. Розвиток та впровадження у практику діяльності підприємств фінансового обліку доходів та витрат свідчить про часткову направленість на виконання поточних запитів управлінського персоналу. Тому запровадження ефективної системи фінансового обліку дозволить підвищити ефективність системи управління підприємством.

6. Проведений аналіз системи обліку доходів та витрат ТОВ «Веселка-Феніче» та зниження показників чистого прибутку показує необхідність

застосування додаткових елементів фінансового обліку доходів та витрат для забезпечення їх аналізу за центрами відповідальності, що дозволить оцінити їх вплив на формування прибутку підприємства та підвищить ефективність прийняття на їх основі управлінських рішень.

7. Управлінський облік як самостійна сфера економічної діяльності характеризується використанням специфічних об'єктів та методів проведення дослідження витрат та доходів підприємства.

8. Внутрішній контроль витрат і доходів діяльності необхідно проводити за напрямками діяльності підприємства та у відповідності з дотриманням організаційних процедур здійснення аналізу господарських операцій. Надійна система внутрішнього контролю доходів та витрат дозволить ефективно здійснювати господарську діяльність та підвищити результативність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апчерч А. Управлінський облік: принципи і практика / А. Апчерч; пер. з англ. – М.: Финанси і статистика, 2012. – 952 с.
2. Безруких П. С. Облік та калькулювання собівартості продукції / П. С. Безруких. – М. : Фінанси, 2005. – 320 с.
3. Бруханський Р. Ф. Фінансово-облікова проблематика відтворення потенціалу сільськогосподарських підприємств //Тернопіль: ТНЕУ. – 2014. – 452 с.
4. Бухгалтерський облік в Україні / за ред. Р. В. Хом'яка. – Львів : ІнтелектЗахід, 2003. – 820 с.
5. Бухгалтерський облік формування витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – № 91. – С. 23-26.
6. Бухгалтерський управлінський облік / Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга, Н. М. малюга, Л. В. Чижевська. – 2-е вид. – Житомир : ПП «Рута», 2005. – 480 с.
7. Вороніна В.Л. Особливості обліку фінансових результатів у зарубіжних країнах // Розвиток науки про бухгалтерський облік. Збірник текстів доповідей на міжнародній науковій конференції. – Житомир: ЖІТІ, 2014. – С. 27-32.
8. Гнилицька В. Підходи до калькулювання собівартості продукції відповідно до НП(С)БО // Регіональні перспективи. – 2011. – №2-3.– С. 129133.
9. Грабова Н.Н., Добровский В.Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях / Под ред. Н.В. Кужельного. – К.: А.С.К., 2012. – 456 с.
10. Грицак І. І. Управлінський облік за центрами відповідальності: доцільність та основні вимоги організації [Електронний ресурс] / І. І. Грицак //

Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13135/1/176_Gricak_423-426_69.pdf.

11. Давидов Г.М. Аудит: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2009. – 363с.

12. Давидович І.Є. Управління витратами: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

13. Закон України «Про аудиторську діяльність» [Електронний ресурс] від 22.04.1993 року № 3125-ХІІ із змінами та доповненнями – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.

14. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс] від 16.07.1999 р. № 996 □ XIV із змінами та доповненнями – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

15. Карпенко О. В. Неповна собівартість: теорія і практика обліку, аналізу, контролю : монографія / О. В. Карпенко, Г. О. Соболев. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2017. – 241 с.

16. Корольова О. І. Облік витрат виробництва: проблеми та перспективи розвитку Економіка та управління на транспорті. - 2015. - Вип. 1. - С. 79–90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_12.

17. Корягін М. В. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку : монографія / М. В. Корягін, П. О. Куцик; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів : Видавництво ЛКА, 2015. – 234 с.

18. Костецька Н. Факторний підхід до формування стратегії зниження витрат підприємства / Н. Костецька // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 1(30). – С. 159–166.

19. Краєва Я. В. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції / Я. В. Краєва // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2017. – № 5. – С. 168-171.

20. Кулаковська Л.П. Основи аудиту: Навчальний посібник. – Львів: “Новий світ” – 2012. – 504 с.

21. Ларина А. А. Методические основы применения циклического подхода при составлении программы аудита [Электронный ресурс] / А. А. Ларина // Режим доступа: <http://www.uchet.rsue.ru/4-2011.pdf#page=44>.
22. Лебедзевич Я.В. Вплив облікової політики підприємства на доходи і результати діяльності // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки. – 2013. – № 15. – С. 155-161.
23. Лебедзевич Я.В. Управління прибутком підприємства // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. Економічні науки. – 2014. – № 5. – С. 142-145.
24. Макаренко А. П. Методика аудиту виробничих витрат / А. П. Макаренко, А. В. Кас'яненко // Держава та регіони. – Серія : Економіка та підприємництво. – 2012. – № 1. – С. 138–142.
25. Маниліч М.І. Собівартість продукції: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / М.І. Маниліч, О.В. Миронюк. – Режим доступу : <http://archive.nbuv.gov.ua>.
26. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства : підручник / В.І. Мацибора. – К. : Вища шк., 2014. – 415 с.
27. Міценко Н. Г. Собівартість як економічна категорія та її місце серед витрат підприємства / Н. Г. Міценко, С. В. Мизгала // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – № 19(4). – С. 129-132.
28. Мордвінцева Т.В., Тарасенко А.О. Методи обліку витрат та методи калькулювання: їх взаємозв'язок та різниця // Український наукововиробничий журнал. Сталий розвиток економіки. Облік, аналіз і аудит. – 2011. – Випуск 4. – С. 195-199.
29. Немченко В. В. Аудит (основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту): [Підруч.] / [За ред. проф. В. В. Немченко, О. Ю. Редько] – К : Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.
30. Ніпорко Н. І. Поняття системи та методів обліку витрат і калькулювання собівартості // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. - 2017. - Т. 19. Вин. 5-6. – С. 130-133.

31. Облік і звітність за міжнародними стандартами : [навч. посіб.] / З. В. Задорожний, В. М. Панасюк, Є. К. Ковальчук, В. Ю. Бродовський. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 446 с.
32. Облік та нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності [навч. посіб.] / Н. Я. Зарудна, О. М. Кундеус, Т. А. Яковець. – Тернопіль, Крок, 2016. – 281с.
33. Огійчук М. Ф. Аудит: організація і методика : [навч. посіб. для вузів] / М. Ф. Огійчук, І. Т. Новіков, І. І. Рагуліна. – К. : Алерта, 2012. – 584 с.
34. Онищенко О.В., Куренна О.О., Крикуненко А.С. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції: вітчизняний та зарубіжний досвід // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. - № 34. - С. 153-157.
35. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект. - Тернопіль: Астон, 2005. - 287 с.
36. Пантелеєв В.П. Концепція внутрішньогосподарського контролю діяльності підприємств: методологія, організація, розвиток: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / В.П. Пантелеєв; Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2009. – 40 с.
37. Пилипенко Л.М. Розвиток концепцій побудови системи публічної звітності корпорацій в умовах постіндустріальної економіки : монографія / Л.М. Пилипенко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 336 с.
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290, із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України, у тому числі наказом від 09.12.2011 р. №1591 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318

// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

40. Редченко К.І. Місце і роль контролю в управлінні розвитком підприємства / К.І. Редченко, Р.М. Воронко. // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2012. – № 2 (26). – С. 280-295.

41. Ришар Ж. Бухгалтерский учет: теория и практика: Пер. с фр./Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 160 с.

42. Рудницький В. С. Процедури моделювання і прийняття рішень в процесі аудиту: монографія / В. С. Рудницький, О. М. Бунда; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів : Видавництво ЛКА, 2009. - 208 с.

43. Сопко В. В. Облік витрат і калькуляція собівартості продукції у промисловості / В. В. Сопко, О. М. Петрик. – К. Техніка, 2006. – 112 с.

44. Сук Л. К. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Л. К. Сук, П. Л. Сук. – 2е вид., перероб. і доп. – Київ: Знання, 2008. – 507 с .

45. Фінансовий облік: підручник / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.Я. Микитюк та ін. – К : Кондор-Видавництво, 2013. – 552 с.

46. Хомутенко А. В. Система фінансового контролю за діяльністю небанківських неприбуткових фінансових установ України : монографія /А. В. Хомутенко. - Одеса : Друк, 2009. – 188 с.

47. Чацкіс Ю.Д. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник / Ю.Д. Чацкіс та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 564 с.

48. Шара Є.Ю. Бухгалтерський фінансовий та податковий облік: навчальний посібник / Є.Ю. Шара, О.О. Бідюк, І.Є. Соколовська-Гонтаренко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 424 с.

49. Швець В.Є. Розвиток обліково-аналітичних систем суб'єктів господарювання в Україні: монографія / В.Є. Швець. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 448 с.

50. Яремко І.Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: монографія / І.Й. Яремко. – Львів: Каменяр, 2006. – 176 с.